

REGIONAL
ANTI-CORRUPTION
INITIATIVE

THE AIRE CENTRE
Advice on Individual Rights in Europe

**„Djelotvorno sprovođenje mjera
oduzimanja imovine na Zapadnom
Balkanu: prikaz regionalne
metodologije za praćenje, ključnih
mjerila i studija slučaja dobre prakse“**

Projektni tim:

Biljana Braithwaite

direktorica projekta, menadžerka Programa za Zapadni Balkan AIRE centra

Vladan Joksimović

direktor projekta, šef Sekretarijata RAI

Desislava Gotskova

menadžerka projekta

Projektni nacionalni koordinatori:

Profesor Eldan Mujanović

vodeći stručnjak za izvještaj, Univerzitet u Sarajevu, BiH

Dr. Ledina Mandia

advokatica i predavačica, Univerzitet u Tirani, Albanija

Ganimete Ismajli

predavačica, Kolegji AAB, Kosovo*

Aleksa Ivanović

predsjednik Državne izborne komisije, Crna Gora

Dr. Mirjana Lazarova-Trajkovska

sutkinja Vrhovnog suda Sjeverne Makedonije

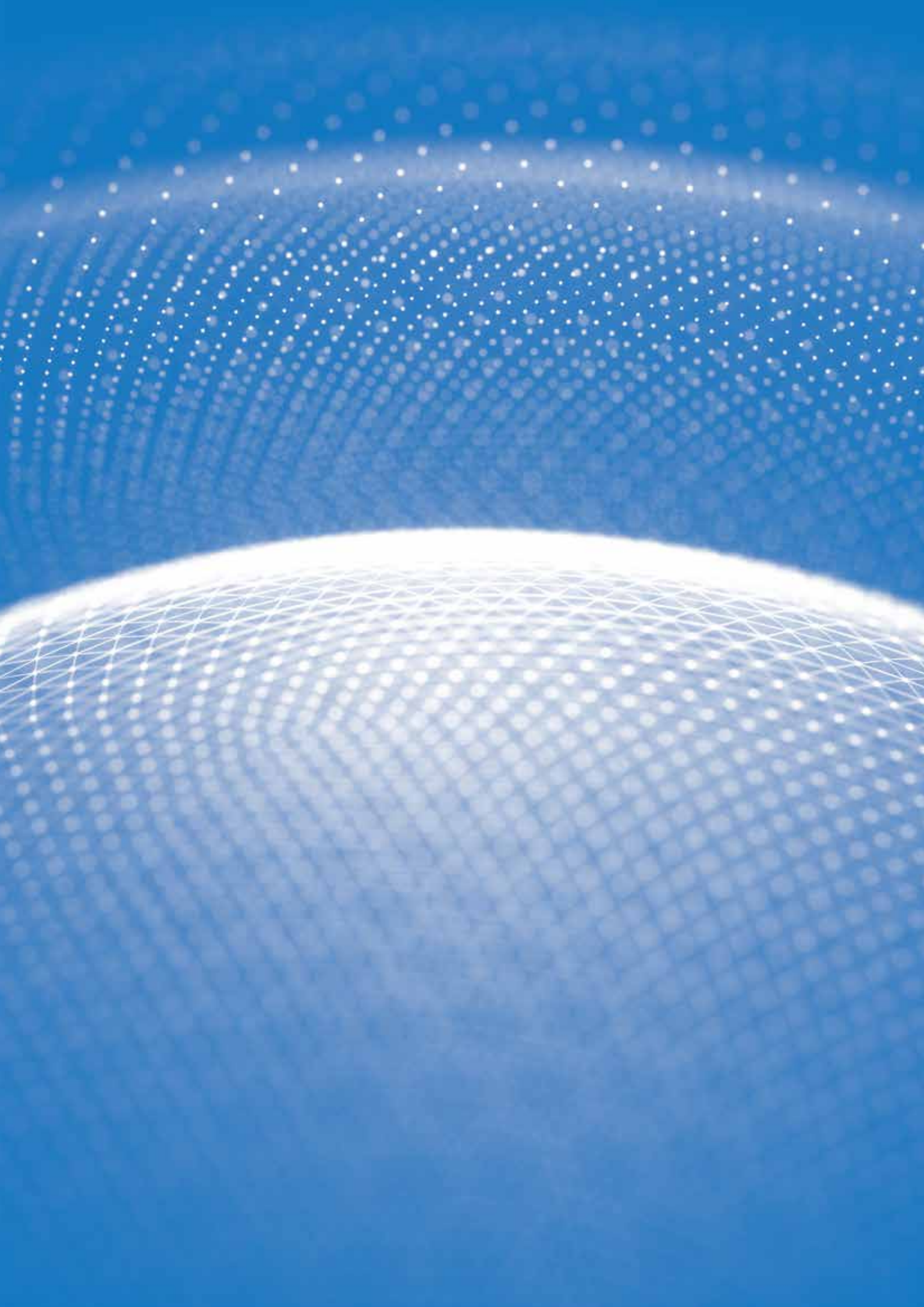
Radmila Dragičević-Dičić

sutkinja Vrhovnog kasacionog suda Srbije

„Djelotvorno sprovođenje mjera
oduzimanja imovine na Zapadnom
Balkanu: prikaz regionalne metodologije
za praćenje, ključnih mjerila i
studija slučaja dobre prakse“

maj 2020.

REZIME

Izveštaj „Djelotvorno sprovođenje mjera oduzimanja imovine na Zapadnom Balkanu: prikaz regionalne metodologije za praćenje, ključnih mjerila i studija slučaja dobre prakse“ sačinjen je u okviru regionalnog projekta „Jačanje kapaciteta za borbu protiv korupcije na Zapadnom Balkanu kroz poboljšanje mjera oduzimanja imovine“. Ovaj projekat sprovode AIRE (*Advice on Individual Rights in Europe*) centar i Sekretarijat Regionalne antikorupcijske inicijative (*Regional Anti-Corruption Initiative, RAI*) uz finansijsku podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Ovim izvještajem su obuhvaćene Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo*, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija.

Ovaj izvještaj se sastoji od dva dijela. U Dijelu I je dat prikaz regionalne metodologije za praćenje najbolje prakse i narednih koraka i u njemu su predstavljeni i najvažniji standardi koji proističu iz međunarodnih izvora, naročito Evropske unije. Na osnovu analize sprovedene u prikazu je sačinjen spisak ključnih mjerila i preporuka s ciljem da se nacionalnim organima u svim obuhvaćenim jurisdikcijama pruže korisne i praktične smjernice za uspostavljanje sveobuhvatnog, tačnog i pouzdanog sistema za prikupljanje, obradu i prosljeđivanje podataka o oduzetoj imovini. Nacionalni akteri iz jurisdikcija koje učestvuju u ovom projektu konsultovani su kako prilikom izrade prikaza, tako i u pogledu ključnih mjerila i preporuka. Statistički podaci koje su nacionalni koordinatori u svim jurisdikcijama prikupili prikazani su u Prilogu I.

U Dijelu II ovog izvještaja su dati primjeri dobre prakse koji su predstavljeni u obliku studija slučaja. Studije slučaja su usredsrijeđene na različite aspekte procesa oduzimanja imovine, poput oduzimanja od trećih lica, kriterijuma dokazivanja, finansijskih istraga i međunarodne saradnje. Ovi primjeri dobre prakse se mogu koristiti kao materijal za obuku, a mogu se i predstavljati i promovisati kako bi se povećalo povjerenje javnosti u pravosuđe i stvorile pozitivne javne percepcije o djelotvornosti borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala u regionu Zapadnog Balkana.

AIRE centar i Sekretarijat RAI žele da izraze zahvalnost prof. dr. sc. Eldanu Mujanoviću –nacionalnom koordinatoru projekta za BiH – na njegovoj posvećenosti i velikom trudu koji je uložio u izradu prikaza regionalne metodologije za praćenje, kao i ostalim nacionalnim koordinatorima projekta: dr. Ledini Mandiji (Albanija), Ganimetri Ismajli (Kosovo*), Aleksu Ivanoviću (Crna Gora), sudiji Mirjani Lazarovoj Trajkovskoj (Sjeverna Makedonija) i sudiji Radmili Dragičević Dičić (Srbija) na njihovom doprinosu i naporima na prikupljanju i kompilaciji informacija o svojim zemljama.

---

* Ovaj naziv ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je s Rezolucijom Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija br. 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o kosovskoj Deklaraciji nezavisnosti

Sadržaj

DIO I – PRIKAZ REGIONALNE METODOLOGIJE ZA PRAĆENJE – NAJBOLJA PRAKSA I NAREDNI KORACI	7
Uvod.....	7
1. Relevantni standardi i najbolja praksa statističkog evidentiranja mjera oduzimanja imovine	10
1.1 Opšti pregled	10
1.2 Napori Evropske unije na razvoju usaglašenih sistema za statističko evidentiranje oduzete imovine	11
2. Mehanizmi za statističko evidentiranje mjera oduzimanja imovine u regionu	13
2.1. Pregled po jurisdikcijama.....	13
3. Ključna mjerila za uspostavljanje odgovarajućih mehanizama za prikupljanje statističkih podataka o oduzetoj imovini u regionu	19
4. Polazni osnov za prikupljanje statističkih podataka	22
DIO II – USPJEŠNE PRIČE	23
1. Studija slučaja iz Albanije – Oduzimanje od trećeg lica	23
2. Studija slučaja iz Bosne i Hercegovine – Finansijska istraga i međunarodna saradnja	25
3. Studija slučaja iz Kosova* - Oduzimanje imovine od javno poznate ličnosti u predmetu koji je izazvao veliku pažnju	27
4. Studija slučaja iz Crne Gore – Prošireno oduzimanje	29
5. Studija slučaja iz Sjeverne Makedonije – Trajno oduzimanje predmeta i imovinske koristi ostvarenih krivičnim djelom	30
6. Studija slučaja iz Srbije – Kriterijumi dokazivanja	32
Prilog I – Statistički pregled podataka o privremeno i trajno oduzetoj imovini u regionu	35
Bibliografija.....	42

DIO I – PRIKAZ REGIONALNE METODOLOGIJE ZA PRAĆENJE – NAJBOLJA PRAKSA I NAREDNI KORACI

Uvod

Mjere oduzimanja imovine predstavljaju jedan od najstarijih krivičnopравnih instrumenata koje organi imaju na raspolaganju u odgovoru na radnje koje za cilj imaju nezakonito sticanje imovinske koristi. Oduzimanje imovinske koristi danas predstavlja vrhunski prioritet međunarodne zajednice, a obuhvaćeno je i Ciljevima održivog razvoja (COR) Ujedinjenih nacija, konkretno potcijem 16.4. (Promovirati miroljubiva i inkluzivna društva za održivi razvoj, obezbijediti pristup pravdi za sve i izgraditi efikasne, pouzdane i inkluzivne institucije na svim nivoima), kao i obavezama iz Akcionog plana iz Adis Ababa za finansiranje razvoja. Kao rezultat tih napora, Kancelarija Ujedinjenih nacija za borbu protiv droge i kriminala (UNODC), koja je zadužena za najistaknutije instrumente UN-a za borbu protiv kriminala, počela je da utvrđuje dobru praksu u upravljanju i raspolaganju oduzetom i vraćenom imovinom u cilju podrške šireg održivog razvoja.

Premda je višedecenijsko postojanje i sprovođenje mjera oduzimanja imovine u okviru nacionalnih zakonodavstava dovelo do niza korisnih uvida i ukazalo na moguće pravce dodatnog unapređenja propisa, djelotvornost oduzimanja imovine u praksi i dalje predstavlja ključno pitanje. Tom se pitanju može prići primjenom raznih metoda, pri čemu statistički prikaz predmeta koje su riješile pravosudne institucije, uključujući tužilaštva, ali naročito sudovi, predstavlja ključnu mjeru djelotvornosti. Takav prikaz bi obuhvatao broj postupaka pokrenutih protiv optuženih za krivična djela, prirodu krivičnih djela koja su im stavljena na teret i evidenciju trajno oduzete imovine, uključujući količinu i vrstu te imovine (pokretna, nepokretna, materijalna, nematerijalna, itd.), kao i procjenu njene vrijednosti. U svom izvještaju o raspoloživim statističkim podacima o oduzetoj imovini iz 2016. godine, EUROPOL sugerira da „su podaci i statistika o naporima usmjerenim na oduzimanje imovine (odnosno, broj i vrijednost imovine koja je zamrznuta, ili privremeno ili trajno oduzeta) od suštinskog značaja za praćenje djelotvornosti sistema oduzimanja imovine i istražnih tehnika koje se primjenjuju u složenim istragama o korupciji i organizovanom kriminalu“.

Iako ovo djeluje kao jednostavan zadatak, nacionalni mehanizmi za statističko praćenje rada tijela zaduženih za formalnu društvenu kontrolu nerijetko se suočavaju sa značajnim problemima i preprekama u izvođenju tačnih i pouzdanih zaključaka o stvarnoj djelotvornosti sistema oduzimanja imovine u cjelini. Prvo se mora uzeti u obzir činjenica da različite države imaju sopstveno zakonodavstvo kojim uređuju ovu oblast, a u okviru kojeg je oduzimanje imovine definisano kao konkretna mjera, sankcija (novčana kazna), posljedica osuđujuće presude ili nešto drugo. Drugo, mehanizmi za izvršenje sudskih presuda kojima se određuje privremeno i trajno oduzimanje nezakonito stečene imovine također predstavljaju veoma važnu kariku u lancu vladavine prava, a ova je materija obično uređena zakonima koji ne proističu prvenstveno iz krivičnog prava, ali imaju odlučujući uticaj na djelotvornost sistema oduzimanja imovinske koristi proistekle iz krivičnog djela. Na primjer, rezultati istraživanja provedenog u Ujedinjenom Kraljevstvu (Bullock, 2010) ukazuju na to da bi problemi u izvršenju naloga za trajno oduzimanje imovine mogli biti povezani s (a) vrijednošću imovine (ima smisla izvršiti nalog ako je vrijednost imovine koju treba oduzeti veća od troškova izvršenja naloga), (b) specijalističkim znanjem zaposlenih u institucijama zaduženim za izvršenje naloga za trajno oduzimanje, (c) administrativnim barijerama u komunikaciji između institucija koje su uključene, što može dovesti do gubitka vremena i znatnih kašnjenja, i (d) nepostojanjem saradnje između agencija

i zajedničkog sveobuhvatnog pristupa niza uključenih institucija. Dakle, kada je riječ o instrumentima za oduzimanje imovine, mehanizmi za statističko evidentiranje treba da budu usredsrijeđeni na izvršenje sudskih odluka.

Podaci o izvršenju sudskih odluka u kojima se određuju mjere trajnog oduzimanja predstavljaju važan dio statističke analize postupaka trajnog oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom. Ako prikupljene analitičke informacije ne odgovaraju stvarnoj situaciji na terenu, na primjer, ako se ne može precizno i pouzdano utvrditi koja imovina (i njena vrijednost) postaje imovina države (jurisdikcije) nakon pravosnažno okončanog sudskog postupka, objektivno se može dovesti u pitanje djelotvornost cijelog sistema oduzimanja imovine, koji čini velik broj različitih institucija koje učestvuju. (Datzer, Mujanović, 2017). Ovo je naročito važno u slučajevima trajnog oduzimanja imovine veće vrijednosti u okviru borbe protiv organizovanog kriminala, korupcije i velikog finansijskog kriminala. U tim slučajevima se treba usredsrijediti na obezbjeđivanje valjanog izvršenja naloga izrečenih protiv učinilaca teških djela organizovanog kriminala budući da će to doprinijeti oduzimanju većih iznosa i pokazati da se kriminal ne isplati. (Bullock, Mann, Street & Coxon, 2009).

Uspostavljanje sveobuhvatnog, preciznog i pouzdanog sistema za statističko evidentiranje, analizu i prosljeđivanje podataka o oduzetoj imovini ne samo da doprinosi primjeni zakona o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, već se njime također jača povjerenje javnosti u rad institucija, naročito policije, tužilaca, sudova i agencije za upravljanje oduzetom imovinom, upravo zato što se njime povećava vidljivost njihovog rada (Misoski, 2018). U svojoj studiji o različitim praksama oduzimanja nezakonito stečene imovinske koristi, Vettori (2006) ističe da je zbog nepostojanja pouzdane statistike o sprovođenju odredbi o trajnom oduzimanju imovine otežano ispitivanje djelotvornosti i efikasnosti politika u ovoj oblasti, tako da je teško utvrditi da li su mjere ostvarile očekivane ishode/rezultate. Ovaj argument je veoma važan za ovaj izvještaj, u kojem se bavimo postojanjem odgovarajućih mehanizama za statističko praćenje predmeta u kojima su primijenjene odredbe izmijenjenog i dopunjenog zakonodavstva o oduzimanju imovine. Većina jurisdikcija obuhvaćenih ovim izvještajem je usvojila nove zakone ili modernizovala postojeće zakonodavstvo kojim se uređuje oduzimanje imovine, kao i uvela nove instrumente za trajno oduzimanje imovine (odnosno prošireno oduzimanje i oduzimanje u odsustvu) te je postojanje sveobuhvatnih, stalnih i pouzdanih mehanizama za praćenje efekata ovih novih politika od naročitog značaja. Statistički podaci očigledno predstavljaju važan pokazatelj institucionalne opredijeljenosti i njima se rad može usmjeriti na efikasnije korištenje instrumenata za oduzimanje imovine. Međutim, također je važno shvatiti da li i kada agencije cijene trajno oduzimanje a ne puku novčanu vrijednost oduzete imovine i u kojoj mjeri mogu da uvide odvrćući i disruptivni potencijal oduzimanja imovine (Chistyakova, Wall i Bonino, 2019).

Statistika o krivičnom pravosuđu na Zapadnom Balkanu se tradicionalno evidentira i čuva na nacionalnom nivou i uglavnom je usredsrijeđena na pokazatelje koji se odnose na broj predmeta u raznim fazama krivičnog postupka (istraga, optužnica, suđenje), broj osuđenih lica, strukturu krivičnih djela, i možda demografske karakteristike lica (pol, uzrast, nivo obrazovanja) i recidivizam. Ponekad ova statistika obuhvata i druge, sekundarne podatke koji se odnose na rad sistema krivičnog pravosuđa, poput podataka o broju osuđenih lica, broju lica koja služe kaznu zatvora, broju oduzetih predmeta (npr. motornih vozila), ali se ovi podaci često ne obrađuju na sistematski i sveobuhvatan način. Slično je i sa nacionalnim statističkim istraživanjima vezanim za podatke o oduzetoj imovini koji su ponekad obuhvaćeni praćenjem drugih mjera rada pravosuđa. Na primjer, u statistici može biti dat prikaz broja predmeta u kojima je neka imovina oduzeta, ali ona može obuhvatati i imovinu koja se koristi kao dokaz na sudu, a koja se potom vraća vlasniku od koga je privremeno oduzeta. Nekada se podaci o privremeno oduzetoj imovini mogu odnositi na predmete koji su iskorišteni ili namijenjeni za izvršenje krivičnog djela ili koji su nastali izvršenjem krivičnog djela i koji se mogu ponovo upotrebiti ako ih sud trajno ne oduzme, što on neće učiniti osim ako nema poseban bezbjedonosni ili moralni razlog zbog kojeg mora trajno da ih oduzme po okončanju krivičnog postupka. Također postoje

primjeri u kojima je sudska odluka o imovinskom potraživanju oštećenog lica evidentirana u statističkom istraživanju, a potom dodata podacima koji bi trebalo da mjere djelotvornost sistema oduzimanja imovine. Zbog pomenutih anomalija ovi podaci jednostavno ne odražavaju djelotvornost sistema.

Konačno, jurisdikcije u regionu su sprovele razne reforme svojih sistema krivičnog pravosuđa, koje su u nekim slučajevima podrazumijevale promjenu organa koji je nadležan da sprovodi statistička istraživanja rada pravosuđa. Tu su ulogu ranije uglavnom vršili državni statistički zavodi, uz moguće učešće drugih institucija u kompilaciji statističkih prikaza rada sistema krivičnog pravosuđa. Ovaj sistem organizacije je stvorio jedinstvenu metodologiju za vođenje statističkih biltena (odnosno poznatih biltena o „prijavljenim, optuženim i osuđenim licima“) koji i danas postoje u nekim jurisdikcijama. Sada su reforme dovele do promjena, uključujući davanje ovlaštenja ministarstvima pravde, agencijama za upravljanje oduzetom imovinom i regulatorima pravosuđa (sudskim i tužilačkim savjetima) da prikupljaju statistiku i da obrađuju i objavljuju podatke. Zvanična statistika o radu sistema krivičnog pravosuđa u oblasti oduzimanja imovine više nije isključivo pitanje nacionalnih napora usmjerenih na suzbijanje kriminala. Internacionalizacija kriminala, uklanjanje ili relaksacija graničnih kontrola, kao i brzina i jednostavnost kretanja ljudi, robe, usluga i kapitala, neizbježno su otvorili nove perspektive za počinioce krivičnih djela, naročito organizovanog kriminala zarad sticanja finansijske dobiti. Zapadni Balkan u tom pogledu ne predstavlja izuzetak i sve više dolazi do prebacivanja nezakonito stečenog bogatstva iz jedne jurisdikcije u drugu, prvenstveno kako bi se sakrilo stvarno porijeklo imovine. Nacionalni organi u regionu su u obavezi da razmenjuju informacije i podatke na operativnom nivou u cilju sprovođenja zakona i pronalaženja ili privremenog ili trajnog oduzimanja nezakonito stečene imovine, a to podrazumijeva i razmjenu statističkih podataka o trajno oduzetoj imovini radi strateškog planiranja i usaglašavanja u borbi protiv organizovanog kriminala, korupcije i teških oblika finansijskog kriminala u regionu. Na ovo pitanje ne utiču samo uobičajeni problemi u razmjeni podataka unutar nacionalnog institucionalnog okvira, već i problemi vezani za prekogranične aranžmane. Poznato je da je i raspoloživost statističkih podataka o trajno oduzetoj imovini također problematična. Iako mnoge zemlje proizvode neku vrstu statistike, u većini slučajeva su ti podaci samo parcijalni i nisu javno dostupni (Centar za proučavanje demokratije, 2014).

U ovom izvještaju su predstavljeni najvažniji standardi vladavine prava koji proističu iz međunarodnih izvora, naročito Evropske unije, kao i najbolje prakse koje mogu doprinijeti unapređenju rada u jurisdikcijama obuhvaćenim ovim projektom. U izvještaju su također predstavljeni statistički mehanizmi kojima se prikupljaju informacije o predmetima u kojima je oduzeta imovina, kao i sve stavke koje nadležne institucije prikupljaju, obrađuju i prosljeđuju. Ovo je učinjeno iz uvjerenja da će biti moguće utvrditi postojanje određenih propusta, nedostataka i nepoštovanja relevantnih standarda.

U ovom dijelu izvještaja je također dat pregled i gdje je to moguće polazni osnov za prikupljanje statističkih podataka za svaku jurisdikciju, koji sadrži broj predmeta i vrijednost imovine koju su nacionalni sudovi privremeno ili trajno oduzeli, što će dati ne samo ilustrativnu već i indikativnu dimenziju u pogledu utvrđivanja mogućih propusta u predstavljanju relevantnih podataka o privremenom i trajnom oduzimanju imovine.

Konačno, analiza sprovedena u izvještaju pruža mogućnost za sastavljanje spiska ključnih mjerila i preporuka za unapređenje, sa ciljem da se nacionalnim organima u svim obuhvaćenim jurisdikcijama pruže korisne informacije o značaju uspostavljanja sveobuhvatnog, preciznog i pouzdanog sistema za prikupljanje, obradu i prosljeđivanje podataka o oduzetoj imovini za funkcionisanje cjelokupnog sistema krivičnog pravosuđa i o tome šta ova naizgled tehnička intervencija zaista znači za uspostavljanje vladavine prava i proces evropskih integracija.

1. Relevantni standardi i najbolja praksa statističkog evidentiranja mjera oduzimanja imovine

1.1 Opšti pregled

Pravni okvir kojim se uređuje oduzimanje imovine u nacionalnim zakonodavstvima različitih zemalja predmet je stalnih inovacija, prvenstveno s ciljem poboljšanja efikasnosti pravnih normi u ovoj oblasti. Međutim, rješenja koja danas postoje u velikoj su mjeri rezultat razvoja međunarodnog pravnog okvira o oduzimanju imovine čije je formiranje počelo krajem osamdesetih godina 20. vijeka, konkretno u okviru borbe protiv međunarodne trgovine narkoticima. U kontekstu ovog izvještaja treba naglasiti da odredbe međunarodnih ugovora usvojenih pod okriljem Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope, a kasnije i Evropske unije predstavljaju autentične izvore prava u ovoj oblasti, ali da se one samo u maloj mjeri bave pitanjima uspostavljanja sistema za statističko praćenje predmeta u kojima je primijenjena mjera oduzimanja imovine. Dakle, autori ovih ugovora su bili usredsrijeđeni na materijalne i procesne odredbe koje treba da obezbijede željeni nivo usaglašenosti nacionalnog zakonodavstva u ovoj oblasti s ciljem unapređenja saradnje između država u priznanju i izvršenju presuda u kojima se određuje privremeno i trajno oduzimanje imovine.

Među nekolicinom univerzalnih izvora treba istaći Konvenciju UN-a o borbi protiv korupcije, budući da ona sadrži opštu odredbu u članu 61, st. 2 po kojoj države ugovornice treba da razmotre prikupljanje i razmjenu statističkih podataka putem međunarodnih i regionalnih organizacija u cilju razrade, u mjeri u kojoj je to moguće, zajedničkih definicija, standarda i metodologija, kao i informacija o najboljim praksama sprečavanja i borbe protiv korupcije. U ovoj opcionalnoj odredbi se ne pominju izričito mehanizmi za statističko praćenje primjene mjera oduzimanja imovine za krivična djela korupcije, ali bi ona mogla da posluži kao osnov za uspostavljanje takvih mehanizama.

Ovdje se mora naglasiti značaj raznih tijela za praćenje i evaluaciju primjene određenih međunarodnih ugovora kojima se uređuje oduzimanje imovine (npr. Moneyval ili GRECO u okviru Savjeta Evrope), koji se u okviru svojih aktivnosti bave i pitanjima statističkog evidentiranja. Istaknuto mjesto pripada Radnoj grupi za finansijsko djelovanje (FATF-GAFI), međudržavnom tijelu koje su 1989. formirali ministri država članica (njih 39 kao i brojni posmatrači i saradnici). FATF ima za cilj da postavlja standarde i unapređuje djelotvorno sprovođenje pravnih, regulatornih i operativnih mjera za borbu protiv pranja novca, finansiranja terorizma i ostalih sličnih prijetnji po integritet međunarodnog finansijskog sistema. Preporuke FATF nesumnjivo predstavljaju najpoznatije standarde koji se primjenjuju širom svijeta, a prvenstveno služe za usaglašavanje pristupa i praksi. FATF u svojoj preporuci br. 33 iz 2012. državama nalaže da vode sveobuhvatnu statistiku o svojoj zamrznutoj i privremeno i trajno oduzetoj imovini. Budući da se odnosi na privremene mjere i trajno oduzimanje, bilo bi od koristi ako bi se ta statistika podijelila po godinama i u najvećoj mogućoj mjeri sadržala sljedeće stavke:

- a) broj preduzetih radnji zamrzavanja i privremenog i trajnog oduzimanja imovine i količine ili vrijednosti o kojima se radi u vezi s pranjem novca, finansiranjem terorizma i 21 navedenom kategorijom predikatnih krivičnih djela, prikupljen na način kojim se obezbjeđuje da ne dolazi do dupliranja statističkih podataka vezanih za krivično djelo pranja novca i predikatno krivično djelo koje mu je prethodilo;
- b) domaći predmeti naspram onih formiranih na osnovu zahtjeva druge države;
- c) statistika o opštem nivou kriminaliteta u zemlji u vezi sa 21 navedenom kategorijom predikatnih krivičnih djela;
- d) prikaz predmeta prema statusu i/ili krajnjem ishodu ovih radnji (npr. u toku, imovina vraćena, imovina ili vrijednost trajno oduzeta);
- e) iznosi čije je trajno oduzimanje naloženo u postupku naspram iznosa koji su zaista oduzeti.

Ova statistika će ukazati na to da li organi sistematski pribjegavaju i određuju mjere privremenog i trajnog oduzimanja i da li je nezakonito stečena imovinska korist zaista oduzeta kako bi se državama koje ih evidentiraju pomoglo u procjeni djelotvornosti svojih režima. Između ostalog je očigledno da je ova preporuka FATF značajno uticala na propisivanje odredbi o statističkom praćenju predmeta u kojima je primijenjena mjera oduzimanja imovine, prvenstveno usljed upotrebe termina kao što su „krajnji ishod ovih radnji“ i „iznosi koji su zaista oduzeti“. To je ukazalo na potrebu kreiranja mehanizama kojima se stvarno prati ishod postupaka u kojima je primijenjena mjera oduzimanja imovine, bez obzira na to da li je u pitanju privremeno ili trajno oduzimanje, jer se samo na ovaj način, putem praćenja izvršenja sudskih odluka, može steći prava slika o stvarnoj situaciji, kao i djelotvornosti i efikasnosti rada institucija krivičnog pravosuđa.

1.2 Naponi Evropske unije na razvoju usaglašenih sistema za statističko evidentiranje oduzete imovine

Prvi nadnacionalni izvor prava kojim je uspostavljen sistem za statističko evidentiranje predmeta u kojima je primijenjena mjera oduzimanja imovine bila je Direktiva EU 2014/42 o zamrzavanju i trajnom oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelima u Evropskoj uniji. U Preambuli ovog dokumenta se izričito navodi da su postojeće statistike država članica u ovoj oblasti ograničene. Studije na terenu pokazuju da čak i one zemlje koje su svoje zakonodavstvo i institucionalni okvir usaglasile sa ovom direktivom (poput Grčke) i dalje ne vode statistiku o mjerama oduzimanja imovine i da njihovi organi nemaju pristup posebnim bazama podataka o oduzetoj imovini. U takvim studijama se prepoznaje značaj i potreba uspostavljanja institucionalnog okvira koji bi omogućio praćenje i evidentiranje tih napora na oduzimanju imovine, kao i potreba uspostavljanja elektronskog sistema koji bi omogućio unos podataka i kreiranje i analizu statistike u vezi sa naporima usmjerenim na oduzimanje imovine (OECD, 2018). Neke druge države članice (npr. Francuska) su ranije uspostavile elektronske baze podataka u kojima prikupljaju statističke podatke, uključujući informacije o karakteristikama imovine, brojeve predmeta, identifikacione podatke i sudske spise na koje se odnose. Cilj je bio da se unaprijedi statistika, olakša rad korisnika i unaprijedi bezbjednost (UNODC, 2017). Odredbe Direktive o statistici opravdane su potrebom za praćenjem, na tako usaglašen način, uspješnosti njenog sprovođenja u državama članicama. Iz ovog razloga su u Direktivi propisani samo osnovni elementi statističkog evidentiranja predmeta o oduzimanju imovine, pri čemu je ono ograničeno na sljedeće kategorije podataka: (a) zamrzavanje i trajno oduzimanje imovine; (b) praćenje imovine, (c) aktivnosti suda i (d) otuđenje imovine. Premda ovaj spisak na prvi pogled može djelovati jednostavan i ne previše zahtjevan za sprovođenje u nacionalnim okvirima, detaljno tumačenje ukazuje na to da ove kategorije podataka obuhvataju rad i rezultate svih subjekata krivičnog pravosuđa (policije, tužilaca i faze suđenja), kao i na to da su njima obuhvaćene čak i najranije faze krivične istrage (finansijska istraga) kao posebne kategorije podataka vezanih za praćenje imovine. Stoga ne iznenađuje da odredbe o statističkom praćenju predmeta još nisu u potpunosti sprovedene u pojedinim državama članicama EU iako je prošlo skoro pet godina od usvajanja Direktive. Pored toga, u Direktivi je propisano da države članice treba da nastoje da podatke prikupljaju na centralizovanom nivou, s ciljem njihovog slanja Evropskoj komisiji. S druge strane, odredba po kojoj države članice treba da ulažu razumne napore da prikupljaju dotične podatke je po karakteru autoritativna i ne ostavlja previše slobode u izboru konkretnih kategorija pomenutih podataka. Izuzetno, države članice nisu u obavezi da ostvare ove ciljeve ako bi im to predstavljalo nesrazmjerno administrativno opterećenje ili visoke troškove.

Konkretno, u članu 11. Direktive je propisan skup standarda vezan za statistiku. Prvi uslov koji proističe iz ove odredbe je da se statistika o oduzimanju imovine vodi redovno, dakle kao stalna aktivnost. Drugi uslov je da je ova statistika sveobuhvatna, odnosno da sadrži sve relevantne podatke, što pak služi evidentiranju primjene instrumenata za oduzimanje imovine. Specifičnosti ovih podataka navedeni su u tekstu koji slijedi. U članu 11. je također predviđeno postojanje organa koji će se

baviti ovim stvarima, bilo da to podrazumijeva uspostavljanje novih organa ili davanje većih ovlaštenja postojećim organima. Prikupljeni statistički podaci moraju se prosljeđivati Evropskoj komisiji svake godine i moraju sadržati sljedeće podatke koji su navedeni u Direktivi:

- a) broj izvršenih naloga za zamrzavanje;
- b) broj izvršenih naloga za trajno oduzimanje;
- c) procijenjena vrijednost zamrznute imovine, uključujući imovinu zamrznutu s ciljem naknadnog trajnog oduzimanja;
- d) procijenjena vrijednost imovine vraćene u trenutku trajnog oduzimanja.

Terminologija koja se koristi u Direktivi ukazuje na to da su države članice u obavezi da prikupljaju ove podatke i da ih prosljeđuju Evropskoj komisiji. Kao što se može primijetiti, u Direktivi se insistira na dva ključna elementa kad je riječ o sadržaju statističke evidencije o oduzimanju imovine. Oni obuhvataju izvršenje sudskih odluka o privremenom ili trajnom oduzimanju imovine i procjenu njene vrijednosti. Prikupljanje ovih podataka bi predstavljalo značajan pomak u usaglašavanju praksi prikupljanja statističkih podataka i obradi i prosljeđivanju podataka o sudskih postupcima, budući da su statistički podaci koji su ranije prikupljeni sadržali samo podatke o usvojenim odlukama ali ne i informacije o tome da li su one zaista izvršene.

Druga kategorija obuhvata podatke koje države članice također moraju svake godine da prosljeđuju Evropskoj uniji ako su dostupni na centralnom nivou u dotičnoj državi članici. Podaci koje je potrebno prikupljati obuhvataju:

- a) broj zahtjeva za naloge za zamrzavanje imovine koje treba izvršiti u drugoj državi članici;
- b) broj zahtjeva za naloge za trajno oduzimanje imovine koje treba izvršiti u drugoj državi članici;
- c) vrijednost ili procijenjenu vrijednost oduzete imovine nakon izvršenja naloga u drugoj državi članici.

Nedavno usvojena Uredba 2018/1805 o uzajamnom priznanju naloga za zamrzavanje i trajno oduzimanje imovine također sadrži odredbe o prikupljanju statističkih podataka. Pored informacija navedenih u članu 11. st. 2. Direktive 2014/42/EU, ovi statistički podaci bi trebalo također da obuhvataju broj naloga za zamrzavanje i trajno oduzimanje imovine koje je država članica primila od drugih država članica, koje je priznala i izvršila i broj onih koje je odbila ili nije izvršila.

Ova kategorija podataka je usredsrijeđena na izvršenje i procjenu imovine u postupcima saradnje između država članica. Budući da i Direktiva 2014/42 i Uredba 2018/1805 sadrže odredbe o statistici o oduzimanju imovine, može se zaključiti da sprovođenje ovih instrumenata predstavlja značajan korak ka uspostavljanju standarda EU u ovoj oblasti koji bi se također mogli koristiti kao ključna mjera za jurisdikcije u regionu Zapadnog Balkanu. U svim državama članicama EU, organi trenutno vode neku vrstu registra o oduzetoj imovini. Međutim, većinom tih registara/baza podataka nije obuhvaćen cjelokupan sudski proces na nacionalnom nivou (*Università degli Studi di Trento*, 2018).

Potrebno je napomenuti da Direktiva 2014/42 sadrži samo skup minimalnih pravila i standarda u skladu s kojima države članice moraju da postupaju, što znači da one imaju pravo da uvedu opsežnije mjere i postupke u svoje nacionalno zakonodavstvo i praksu. To se odnosi i na uspostavljanje sistema za statističko praćenje kojima se mjere rezultati oduzimanja imovine.

2. Mehanizmi za statističko evidentiranje mjera oduzimanja imovine u regionu

2.1. Pregled po jurisdikcijama

2.1.1 Albanija

U Albaniji ne postoji sveobuhvatni sistem prikupljanja podataka o oduzimanju imovine. Podaci se objavljuju u godišnjim izvještajima Tužilaštva za teška krivična djela, glavnog tužioca, Suda za teška krivična djela i godišnjim statističkim biltenima Ministarstva pravde i Generalne direkcije policije.

Agencija za upravljanje oduzetom imovinom² nema sistem za sveobuhvatno prikupljanje podataka. Međutim, u novom Zakonu o upravljanju oduzetom imovinom (zakon br. 34/2019) je u skladu sa preporukama organizacije MONEYVAL uveden elektronski registar cjelokupne imovine kojom ova agencija upravlja. Sve relevantne institucije mogu da zatraže podatke o privremeno i trajno oduzetoj imovini. Agencija, međutim, nije u obavezi da vodi svu statistiku na nacionalnom nivou, već samo za imovinu kojom upravlja³. Trenutno se vodi rasprava o tome da evidenciju o oduzetoj imovini na nacionalnom nivou treba da vodi Kancelarija za oduzetu imovinu (KOI) kad bude formirana. Sve institucije bi bile u obavezi da prikupljaju statističke podatke i da ih prosljeđuju KOI.

Informacije o ukupnom broju tekućih i okončanih sudskih postupaka se za sada objavljuju samo u godišnjem statističkom biltenu Ministarstva pravde. Ti podaci potiču od Suda za teška krivična djela. Tužilaštvo za teška krivična djela i Sud za teška krivična djela također vode evidenciju ukupnog broja predmeta koji obuhvataju mjere privremenog i trajnog oduzimanja imovine, koju potom objavljuju u svojim godišnjim izvještajima.

Pored toga, informacije o kategoriji krivičnog djela, broju sudske odluke, privremeno ili trajno oduzetoj imovini, ali ne i njenoj vrijednosti, prikupljaju se u skladu sa Antimafijaškim zakonom. Ti se podaci prosljeđuju Glavnom tužilaštvu, koje ih uvršćuje u svoj opšti Godišnji izvještaj koji objavljuje na svojoj internet stranici.

U Tabeli 1 su dati podaci koje objavljuju Tužilaštvo za teška krivična djela, Sud za teška krivična djela, Ministarstvo pravde i Agencija za upravljanje oduzetom imovinom.

---

2 Agencija je zadužena za upravljanje imovinom koja je privremeno i trajno oduzeta u skladu sa odlukom suda shodno Zakonu br. 10192/2009, izmijenjenom i dopunjenom Zakonom br. 70/2017 i shodno Zakonu br. 157/2013, kao i za upravljanje drugom privremeno i trajno oduzetom imovinom koja je pribavljena izvršenjem krivičnog djela ili povezana sa njim shodno zakonu, odluci suda ili po nalogu Ministarstva finansija.

3 Član 4. Zakona br. 34/2019:

„Odredbe ovog zakona odnose se na:

- a) imovinu koja je privremeno ili trajno oduzeta odlukom nadležnog suda u skladu s odredbama važećeg zakonodavstva o sprečavanju i borbi protiv organizovanog kriminala, nezakonite trgovine i korupcije;
- b) imovinu koja je privremeno ili trajno oduzeta u skladu sa važećim propisima o mjerama protiv finansiranja terorizma;
- c) imovinu u odnosu na koju je izrečena preventivna mjera privremenog oduzimanja u skladu s odredbama Zakona o krivičnom postupku i imovinu koja je privremeno oduzeta u skladu sa odlukom nadležnog suda, shodno odredbama Krivičnog zakonika, a koja je pribavljena izvršenjem krivičnog djela ili je povezana s njim.“

2.1.2 Bosna i Hercegovina

Usljed svoje složene ustavne i administrativne strukture, Bosna i Hercegovina ima četiri sistema krivičnog pravosuđa (na nivou države BiH i na nivou Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta), u okviru kojih funkcionišu različiti krivičnopravni poreci i pravosudni sistemi. Njima se upravlja posredstvom centralnog regulatora, Visokog sudijskog i tužilačkog vijeća (VSTV). Odredbe o oduzimanju imovine su u okviru ova četiri krivičnopravna sistema propisane krivičnim zakonicima i zakonima o krivičnom postupku, dok su entiteti i distrikt usvojili sopstvene zakone o oduzimanju imovinske koristi. Shodno tim posebnim zakonima su uspostavljene i dvije agencije za upravljanje oduzetom imovinom, jedna u Republici Srpskoj, a druga u Federaciji BiH.

Institucionalni aranžmani za vođenje javne statistike su u velikoj mjeri određeni administrativnom strukturom zemlje. To praktično znači da je statistički sistem BiH uređen nekolicinom zakona kako na državnom tako i na nivou entiteta, koje primjenjuju Agencija za statistiku BiH, statistički zavodi svakog od entiteta, kao i Centralna banka (CBBH), koja je zadužena za monetarnu statistiku, platni bilans i ostalu finansijsku statistiku vezanu za BiH. Ove tri agencije za statistiku su nadležne i za statistiku u oblasti pravde i kriminala, a nju paralelno vodi i VSTV. Slično tome, entitetske agencije za upravljanje oduzetom imovinom imaju nešto drugačija ovlaštenja u pogledu preuzimanja privremeno i trajno oduzete imovine (FBiH) i vođenja evidencije i obrade podataka o imovini kojom upravljaju (RS).

Na osnovu analize mehanizama za upravljanje i obradu ovih podataka se može zaključiti da se oduzimanjem imovine ne upravlja na jedinstven, centralizovan i usaglašen način, odnosno, da nisu uspostavljeni mehanizmi za razmjenu i agregaciju podataka o privremeno i trajno oduzetoj imovini.

Ovo se praktično može dokazati analizom publikacija i izvještaja navedenih institucija zaduženih za statistiku u BiH. Na primjer, Agencija za statistiku BiH je objavila izvještaj „Punoljetni počinitelji kaznenih djela u Bosni i Hercegovini“ za 2017. godinu. U njoj su objavljene informacije o prijavljenim, optuženim i osuđenim punoljetnim počiniocima krivičnih djela. U njoj su objavljeni i podaci o polu učinilaca, strukturi krivičnih djela i odlukama tužilaca i sudova, ali ne i podaci o strukturi sankcija, drugim mjerama ili o oduzetoj imovini. Federalni zavod za statistiku Federacije BiH je također objavio publikaciju pod nazivom „Žene i muškarci u Federaciji BiH“ za 2017. godinu, koja obuhvata i dio o pravosuđu. Podaci nisu sveobuhvatni i odnose se na broj prijavljenih počinitelja određenih kategorija krivičnih djela, broj i pol zaposlenih u pravosudnim institucijama i advokaturi, kao i pol optuženih i osuđenih lica. Ova publikacija ne sadrži informacije o oduzetoj imovini. S druge strane, ova institucija je objavila i statistički godišnjak za 2018. godine, koji predstavlja mnogo sveobuhvatniji i sadržajni dokument, u kojem su prikazani opšti podaci iz različitih oblasti. Jedna od njih je pravosuđe, a podaci u tom poglavlju odnose se na broj sudova, sudija, tužilaštava, tužilaca i advokata. Ti podaci su prikupljeni od Visokog sudijskog i tužilačkog vijeća FBiH, Ustavnog suda FBiH i Advokatske komore FBiH. Ključni dio ove publikacije je onaj u kojem su izloženi podaci o počiniocima krivičnih djela i privrednih prestupa i sporovima. Tabela 27-4 pod nazivom „Punoljetne osobe osuđene za kaznena djela prema izrečenim sankcijama“ pokazuje da je sud izrekao sporednu kaznu 448 od 7.512 lica osuđenih na kaznu zatvora, pri čemu je u slučaju 404 lica ta kazna podrazumijevala trajno oduzimanje imovine. Ovo su jedine informacije u ovoj publikaciji koje se odnose na oduzimanje imovine i one samo pokazuju kolikom je broju osuđenih lica trajno oduzeta imovina. Republički zavod za statistiku Republike Srpske objavljuje publikacije koje obuhvataju pregled pravosuđa. On u svom godišnjaku objavljuje podatke koje su tužilaštva i sudovi ovog entiteta dostavili Ministarstvu pravde RS-a koji se odnose na broj i strukturu pravosudnih institucija, broj i pol sudija i tužilaca zaposlenih u njima i, konačno, broj i strukturu prijavljenih, optuženih i osuđenih lica, kako punoljetnih tako i maloljetnih. Premda su u godišnjaku objavljeni podaci o strukturi osuđenih lica prema vrsti krivičnog djela i vrsti sankcije (kazna zatvora, sporedna kazna i mjere), u njemu nema podataka o oduzetoj imovini, iako su dati podaci o broju lica kojima su izrečene novčane kazne. Republički zavod objavljuje i posebnu publikaciju pod

nazivom „Ovo je Republika Srpska“, koja također sadrži podatke o broju i strukturi prijavljenih, optuženih i osuđenih lica. U ovoj publikaciji nisu date informacije o oduzetoj imovini.

Agencije za upravljanje oduzetom imovinom u entitetima (RS i FBiH) također vode određenu statistiku u oblasti oduzete imovine. Agencija RS-a vodi evidenciju o imovini kojom upravlja i sudskim postupcima u kojima se odlučuje o statusu te imovine. Ona također obrađuje i prati podatke o trajno oduzetoj imovini kojom upravlja u svrhu analize sprovođenja zakona. Agencija FBiH vodi evidenciju o imovini kojom raspolaže i upravlja, kao o sudskim postupcima u kojima se odlučuje o statusu te imovine. Ova zakonska obaveza podrazumijeva blisku saradnju i povezivanje podataka između pravosudnih institucija i Federalne agencije o ishodu postupaka u kojima je privremeno ili trajno oduzeta određena imovina. Isto tako, Federalna agencija je zakonom ovlašćena da prikuplja od nadležnih institucija podatke, statističke izvještaje i druge informacije iz pravosudno okončanih postupaka za oduzimanje imovinske koristi s ciljem obrade i analize tih podataka i informacija, kao i uočavanja trendova u vršenju krivičnih djela iz kojih se pribavlja imovinska korist.

Agencije za upravljanje oduzetom imovinom igraju veoma značajnu ulogu u prikupljanju statističkih podataka o oduzetoj imovini, a istovremeno predstavljaju i važan izvor podataka o imovini kojom raspolažu i upravljaju, uključujući podatke o njenoj vrijednosti. One također predstavljaju i tačku u kojoj se integrišu podaci o ishodu sudskih postupaka u kojima je naloženo oduzimanje imovine. Podaci pravosudnih organa o oduzimanju imovine lako se mogu kombinovati s podacima koje vode agencije kako bi se povećala njihova pouzdanost.

U tom pogledu treba napomenuti da VSTV, kao centralni regulator pravosuđa, također vrši funkciju prikupljanja i obrade statističkih podataka o radu pravosuđa, te da rukovodi, koordinira i prati korišćenje informacionih tehnologija u sudovima i tužilaštvima, kako bi se ostvarila i očuvala ujednačenost u sudovima i tužilaštvima širom zemlje. VSTV je u okviru aktivnosti praćenja i prikupljanja statističkih podataka o predmetima u kojima je evidentirano oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom na sjednici održanoj 5. i 6. septembra 2018. usvojilo „Obrazac nove evidencije za prikupljanje podataka o oduzimanju imovinske koristi“. Ovaj dokument, zajedno s praktičnim uputstvima, prosljeđen je svim tužilaštvima u BiH. Potom je od tužilaca zatraženo da u obrazac unesu podatke od 1. januara do 31. decembra 2018. Informacije koje je dostavilo VSTV nalaze se u Tabeli 2. Informacije o trajno oduzetoj imovinskoj koristi za 2018. objavljene su na portalu VSTV BiH nakon okončanja njegove sjednice.

Ručno unošenje i prikupljanje podataka nastavljeno je i za 2019. sve do uspostavljanja specijalnog modula u Sistemu za upravljanje predmetima (CMS) u sudovima i tužilaštvima. Razvoj ovog modula u CMS su podržale Evropska unija posredstvom IPA fondova i britanska Vlada, koja je pružila stručnu podršku razvoju metodologije statističkog prikupljanja, obrade i razmjene informacija o oduzimanju imovine. Očekuje se da će svi sudovi i tužilaštva uskoro početi da koriste modul u praksi, čime će se situacija u ovoj oblasti znatno poboljšati, te da će početi da primjenjuju minimalne standarde iz Direktive EU iz 2014, kao i da ispunjavaju ostale međunarodne zahtjeve.

2.1.3 Kosovo*

Kada je riječ o statističkim podacima o oduzimanju imovine na Kosovu*, ne postoji sveobuhvatni sistem prikupljanja podataka, ali postoje mehanizmi i institucije koje prikupljaju statističke podatke i sačinjavaju sveobuhvatne izvještaje:

- a) Nacionalni koordinator za borbu protiv ekonomskog kriminala u okviru Tužilačkog savjeta Kosova*
Njegova uloga je da unapređuje, prati, ocjenjuje i izvještava o aktivnostima svih javnih institucija usmjerenih na sprečavanje, otkrivanje, istraživanje, gonjenje i osudu svih krivičnih djela kojima

se ostvaruje materijalna korist na nacionalnom nivou. Nacionalni koordinator prikuplja podatke i informacije iz sveobuhvatnih izvještaja relevantnih institucija. Statistički podaci koje nacionalni koordinator prikuplja obuhvataju one koje dobija od Centralne banke, Finansijske obavještajne jedinice, policije, tužilaštava, sudova, Agencije za borbu protiv korupcije i drugih relevantnih agencija. (Tabela 3)

b) Agencija za upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom

Ova agencija predstavlja tijelo Ministarstva pravde. Podaci dobijeni od nje ukazuju na vrijednost privremeno i trajno oduzete imovine. (Tabela 3a)

Koordinator i Agencija ne prikupljaju iste podatke budući da Agencija samo vodi evidenciju o trajno oduzetoj imovini kojom ona upravlja, a čija se vrijednost vremenom smanjuje.

2.1.4 Crna Gora

U Crnoj Gori su za prikupljanje podataka o oduzetoj imovini zadužene sljedeće institucije: Vrhovni sud, vrhovni državni tužilac, policija, Agencija za imovinu i Kancelarija za evropske integracije pri kabinetu predsjednika Vlade. Sveobuhvatni statistički podaci i informacije o oduzetoj imovini nisu javno dostupni. Kancelarija za evropske integracije ima najobimnije statističke podatke, koji su prikupljeni radi podnošenja izvještaja Evropskoj uniji. Ova statistika predstavlja rezultat poređenja i konsolidacije podataka primljenih od svih relevantnih institucija.

U par navrata su objelodanjeni neki podaci o oduzetoj imovini. Na primjer, Sudski savjet i Tužilački savjet su predstavili neke od tih podataka u Skupštini. Predsjednik Vrhovnog suda i vrhovni državni tužilac su također predstavili neke podatke.

Statistički izvještaj sačinjen u svrhu evropskih integracija sadrži veoma korisne podatke, ali nije javno dostupan.

2.1.5 Sjeverna Makedonija

U Republici Sjevernoj Makedoniji odgovornost za prikupljanje i obradu statističkih podataka dijeli više institucija. Stoga ne postoji jedinstvena metodologija prikupljanja, obrade i analize statističkih podataka o radu sudova.

Statističke podatke o radu sudova i sudija vode Vrhovni sud, Sudski savjet, Ministarstvo pravde i državni Zavod za statistiku za sopstvene potrebe. Nepostojanje jedinstvene metodologije i odgovarajućeg metodološkog instrumenta za prikupljanje, obradu i analizu statističkih podataka je dovelo do prikupljanja nedosljednih statističkih podataka koji ne mogu da se porede s drugim zbirkama podataka, što je donekle doprinijelo nemogućnosti da se stekne jedinstvena i sveobuhvatna slika o radu sudova u Republici Sjevernoj Makedoniji.

Ministarstvo pravde je usvajanje Metodologije za prikupljanje sudske statistike odredilo kao najveći prioritet u Nacionalnom programu za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije. Ministarstvo pravde je 2011. sačinilo prvi nacrt Metodologije za prikupljanje sudske statistike na osnovu Smjernica za statističke podatke u pravosuđu (GOJUST), koje je usvojila Evropska komisija za efikasnost pravosuđa (CEPEJ) u okviru Savjeta Evrope. Ovaj nacrt nikad nije objavljen u Službenom glasniku.

Metodologija će se sprovoditi posredstvom Automatskog kompjuterskog sistema za upravljanje sudskim predmetima (AKMIS) koji je u potpunosti funkcionalan u Republici Sjevernoj Makedoniji od 1. januara 2010. godine. Pored toga će se razviti softverska aplikacija za obradu i analizu podataka, čime će se omogućiti kreiranje analitičkih tabela i izvještaja o radu sudova. To će omogućiti obradu i

analizu statističkih podataka prikupljenih na osnovu parametara i pokazatelja predviđenih u Metodologiji. Aplikacija će također omogućiti ukrštanje i poređenje svih vrsta statističkih podataka o radu sudova. Rješenja koja ova aplikacija nudi i njihovo usaglašavanje s Metodologijom i propisima Sjeverne Makedonije treba da odobri Komisija koju čine predstavnici Sudskog savjeta, Vrhovnog suda, Ministarstva pravde, državnog Zavoda za statistiku, Javnog tužilaštva, apelacionih sudova, Višeg upravnog suda, Upravnog suda, osnovnih sudova u Skoplju 1 i 2 i osnovnih sudova sa osnovnom i proširenom nadležnošću. Softverska aplikacija još nije završena.

Statistički podaci za 2017. i 2018. dobijeni od Ministarstva pravde su predstavljeni u Tabeli 5.

2.1.6 Srbija

Statističke podatke o privremeno i trajno oduzetoj imovini prikupljaju i analiziraju tužioci, sudovi i Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom pri Ministarstvu pravde. Direkcija je u obavezi da vodi evidenciju o imovini kojom upravlja i sudskim postupcima u kojima je usvojeno rješenje o trajnom oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela. Direkcija sprovodi prikupljanje i analizu ovih podataka. U skladu s međunarodnim obavezama Srbije u pogledu slučajeva pranja novca i finansiranja terorizma, sudovi i tužioci su dužni da prikupljaju posebne podatke o ovim predmetima, uključujući podatke o oduzimanju imovine.

Sve pomenute institucije vode posebne podatke o mjerama privremenog i trajnog oduzimanja. U Sudskom poslovniku postoji i poseban obrazac za evidentiranje privremeno i trajno oduzete imovine u kojem su navedeni svi podaci koje treba unijeti u elektronski sistem. Međutim, ovaj sistem ne omogućava unos podataka o vrsti imovine i njenoj vrijednosti. U Direkciji za upravljanje oduzetom imovinom je nedavno uveden novi softverski sistem koji će omogućiti unos ovih podataka u sistem. Svi relevantni podaci koje sudovi prikupljaju će se tada obrađivati u novom sistemu. Dobijeni podaci će biti dostupni svim relevantnim institucijama, a Direkcija će unijeti sve podatke koji su prikupljeni od 2010. godine.

Sudovi odvojeno prikupljaju podatke o privremenom i trajnom oduzimanju imovine i podatke o krivičnim predmetima. To znači da sudovi vode posebnu evidenciju predmeta o oduzimanju imovine tako što otvaraju nove spise predmeta u koje unose ove podatke nakon što od tužioca dobiju zahtjev za privremeno ili trajno oduzimanje.

Prema Sudskom poslovniku, sudovi treba da evidentiraju podatke i o privremeno i trajno oduzetoj imovini koji će sadržati sljedeće informacije:

- Broj predmeta,
- Broj i datum prijema inicijalnog akta tužioca,
- Broj osnovnog krivičnog predmeta,
- Ime i prezime okrivljenog, trećeg lica,
- Vrstu krivičnog djela,
- Datume sudskih ročišta,
- Vrstu sudske odluke (rješenje o privremenom ili trajnom oduzimanju),
- Datum usvajanja sudske odluke,
- Trajanje postupka,
- Ime i prezime vlasnika imovine i sve relevantne podatke o fizičkom ili pravnom licu,
- Podatke o vrsti i vrijednosti imovine (opcija još ne postoji),
- Datum podnošenja prigovora i žalbe na sudsku odluku,
- Datum i vrstu odluke višeg suda,
- Datum i vrstu pravosnažne odluke – datum pravosnažnosti,
- Datum dostave pravne odluke Direkciji za upravljanje oduzetom imovinom.

Svi podaci se redovno evidentiraju i objavljuju u periodičnim izvještajima sudova.

Pored toga, tužioci na svim instancama od 2010. vode sopstvenu evidenciju na posebnom obrascu koji dostavljaju Republičkom javnom tužilaštvu. Republičko javno tužilaštvo vodi evidenciju podataka na nacionalnom nivou. Ovi podaci se sistematizuju i analiziraju na tromjesečnom nivou.

Trenutno samo 14 tužilaštava ima takozvani SAP sistem za prikupljanje podataka. U njih spadaju Tužilaštvo za organizovani kriminal, Više javno tužilaštvo u Beogradu (koje je nadležno i za predmete velike korupcije) i apelaciona javna tužilaštva u Beogradu i Nišu. Ostala tužilaštva prikupljaju podatke ručno, što ne predstavlja veliki problem budući da se bave manjim brojem predmeta od navedenih tužilaštava.

Ovi podaci su dostupni u godišnjim izvještajima sudova i tužilaštava.

Može se zaključiti da je sistem za prikupljanje podataka u Srbiji dobar i da omogućuje sprovođenje odličnih analiza podataka o oduzetoj imovini.

Međutim, i dalje postoje problemi u softverskim sistemima koje koristi pravosuđe a koji ne omogućavaju unos svih relevantnih podataka. U slučaju potrebe je, međutim, uvidom u spise svih predmeta moguće prikupiti podatke koji nedostaju, a koji se uglavnom odnose na vrstu i vrijednost imovine.

Pored toga, Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom ima novi softverski sistem koji se koristi od septembra 2019. U toku je unošenje podataka u novi sistem, koji će služiti kao centralni repozitorijum svih relevantnih podataka.

Svi podaci koji se prikupljaju u Srbiji izloženi su u Tabeli 6.

3. Ključna mjerila za uspostavljanje odgovarajućih mehanizama za prikupljanje statističkih podataka o oduzetoj imovini u regionu

KLJUČNA MJERILA		
Standard	Obrazloženje	Prioritet
Sveobuhvatan	Statistika o oduzetoj imovini treba da obuhvata širok spektar kategorija koje se odnose na sve faze postupka oduzimanja: (1) finansijsku istragu (ulaženje u trag, identifikaciju, lokalizaciju, itd.), (2) privremene mjere (zamrzavanje i/ili zapljena/privremeno oduzimanje), (3) pravosnažne sudske odluke o svim vrstama postupaka (redovno oduzimanje, prošireno oduzimanje, preventivno oduzimanje, oduzimanje vrijednosti, oduzimanje u odsustvu krivične osude, građanskopravni postupak, itd.), (4) izvršenje sudskih naloga za zamrzavanje i/ili privremeno oduzimanje i trajno oduzimanje, uključujući prisilno izvršenje naloga za trajno oduzimanje, (5) raspolaganje imovinom.	Najviši
Dosljedan	Podatke o oduzimanju imovine treba prikupljati sistematično i kontinuirano, s istim stavkama u svim izvorima podataka (pravosuđa, organa za sprovođenje zakona i upravljanje imovinom, itd.). Važno je da je metodologija za prikupljanje, evidentiranje i analizu podataka slična onoj koja se koristi kada je riječ o zvaničnim podacima o krivičnim djelima i da slijedi podatke o kriminalitetu, bez dupliranja i nejasnoća. Dobri primjeri obuhvataju dosljedne podatke o broju predmeta (na primjer jedinstveni identifikacioni broj koji služi za praćenje), krivičnim djelima u vezi sa kojima je imovina oduzeta, iznos/vrijednost imovine, vrsta i količina imovine, itd.). Na primjer, ako je u jednom predmetu pravosnažno okončan krivični postupak osuđujućom presudom protiv pet članova organizovane kriminalne grupe i od trojice osuđenih je oduzeta imovina (motorno vozilo od jednog, gotovina od drugog, a iznos jednak vrijednosti imovinske koristi od trećeg), u sudskoj statistici predmet treba da bude zaveden kao pravosnažno okončan predmet organizovanog kriminala, u statistici statističkog zavoda treba da bude evidentirano da je pet lica osuđeno za organizovani kriminal i da je od njih troje oduzeta imovina, dok agencija za upravljanje oduzetom imovinom treba da evidentira šta je učinila s motornim vozilom i gotovinom koja joj je povjerena na čuvanje. U pregledu informacija također treba da bude navedena ukupna vrijednost sve trajno oduzete imovine.	Najviši
Komparativan	Dosljedno evidentirani i prikupljeni podaci mogu da se koriste za poređenje, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom nivou. Ovim standardima se obezbjeđuje dobra razmjena podataka između agencija koje sprovode zakone o oduzimanju imovine, kao i međunarodna razmjena tih podataka, usaglašavanje strateških napora te unapređuje prekogranična saradnja.	Srednji
Diskriminativan	Ovaj standard obuhvata zahtjev da se vodi evidencija o oduzetoj imovini u pogledu bar dvije velike kategorije: privremeno i trajno oduzete imovine. Mogu se uočiti određene razlike između ove dvije kategorije. Na primjer, privremene mjere u odnosu na konkretnu imovinu (kao manifestaciju imovinske koristi stečene krivičnim djelom) mogle bi obuhvatati sudski nalog za zamrzavanje (zabranu prenosa vlasništva u zvaničnom registru koji vodi policija), a istovremeno i zapljenu vozila s ključem predaje istog agenciji za upravljanje oduzetom imovinom. U drugim slučajevima bi došlo samo do zamrzavanja imovine bez njene zapljene, jer je sud odlučio da imovinu ostavi vlasniku na raspolaganju, ali bez mogućnosti da automobil proda, rentira ili pokloni trećem licu. To bi trebalo da bude zavedeno u zvaničnoj statistici i trebalo bi da je potom moguće pratiti sudbinu privremeno zamrznute i/ili oduzete imovine (što predstavlja jedno od ključnih mjerila iz Direktive EU iz 2014. godine).	Najviši

<p>Zasnovan na ishodima</p>	<p>Ovaj nedavno postavljen i složen standard obuhvata zahtjev da se pouzdano utvrdi stvarni status imovine koja podliježe oduzimanju. Stoga je status imovine o kojoj je riječ najvažnije pitanje, a zvanična statistika treba da omogući utvrđivanje šta je zapravo oduzeto u svakom konkretnom slučaju. Očigledno je fokus na izvršenju sudskih odluka o privremenom zamrzavanju i/ili oduzimanju, kao i onih o trajnom oduzimanju imovine. Imajući u vidu da jurisdikcije imaju različite pravne režime po kojima se može oduzeti imovina stečena krivičnim djelom, potrebno je da sva ova scenarija budu obuhvaćena statističkom metodologijom.</p> <p>Ovo je blisko povezano sa statističkom evidencijom koju vode agencije za upravljanje oduzetom imovinom, budući da konačna sudbina imovine o kojoj je riječ zavisi od odluke koju donosi agencija, što predstavlja najbolji modalitet upravljanja oduzetom imovinom.</p> <p>U ovom slučaju će statistički podaci moći da pokažu da li se očekivala prodaja, davanje u zakup, zadržavanje ili uništenje privremeno oduzete imovine. Također će biti moguće utvrditi konačnu sudbinu oduzete gotovine budući da se ona može čuvati ili uplatiti na namjenski račun otvoren u tu svrhu. Treba jasno navesti i ako je imovina vraćena ili iskorištena za naknadu oštećenog lica.</p> <p>Trajno oduzeta imovina se može iskoristiti u društvene svrhe ili se može prodati, a prihod od nje iskoristiti u neku drugu svrhu (npr. za finansiranje rekonstrukcije dječije bolnice ili stanice policije), a statistika bi trebalo da sadrži te informacije. Stoga agencije za upravljanje oduzetom imovinom, kao i sudovi, treba da vode statistiku koja će obezbijediti da u svakom trenutku postoje tačne, precizne i pouzdane informacije o konačnoj sudbini imovine. Jedna od koristi od ove metodologije je da se njome omogućava procjena prioriteta i logike kojom se rukovode pravosuđe i ostale institucije koje primjenjuju odredbe o oduzimanju imovine. Ako je većina imovine oduzeta i uplaćena u budžet, može se posmatrati kao čisto ekonomski rezon nasuprot scenariju u kojem nadležne institucije nastoje da obezbijede naknadu žrtvama krivičnog djela ili podržavaju programe sprečavanja kriminala, jačaju kapacitete organa zaduženih za sprovođenje zakona i socijalne mehanizme za borbu protiv kriminala uopšte. Potonji pristup je više orijentisan na legitimnost sistema uopšte i njime se jača povjerenje u institucije i pravičnost u društvu.</p>	<p>Najviši</p>
<p>Centralizovan</p>	<p>Činjenica je da u svakoj jurisdikciji niz institucija prikuplja, čuva i obrađuje statističke podatke o oduzetoj imovini. U suštini svaka od ovih institucija u lancu organa zaduženih za sprovođenje zakona, od policije, preko tužilaštava i sudova do agencija za upravljanje oduzetom imovinom, evidentira šta je učinjeno u svakom konkretnom slučaju. Ovo pravilo slijede statistički zavodi, ministarstva pravde i regulatori pravosuđa, neke vrhovne sudske i tužilačke instance i ostali. Bilo bi izuzetno važno da centralni organ uspostavi strukturiranu bazu podataka kojoj bi sve relevantne institucije prosljeđivale svoje podatke u skladu s prethodno usaglašenom metodologijom te da se one drže dosljednog pristupa kako bi se podaci mogli agregirati i koristiti.</p> <p>Međutim, pored zahtjeva vezanog za dosljedno upravljanje ovim podacima, jedan drugi standard nalaže uspostavljanje jedinstvene kontaktne tačke u okviru neke od postojećih institucija koja bi u ime cijele države/jurisdikcije bila zadužena za komunikaciju s nadnacionalnim i ostalim međunarodnim subjektima (Evropskom komisijom, UN-om, Savjetom Evrope, itd.) u vezi sa prosljeđivanjem agregatnih statističkih podataka o oduzetoj imovini.</p>	<p>Srednji</p>
<p>Specijalizovan</p>	<p>Kreiranje složenog i zahtjevnog mehanizma za statističko praćenje predmeta u kojima je naloženo oduzimanje imovine iziskuje visok stepen obrazovanja i obuke onih koje koriste ove napredne instrumente. Kako bi se obezbijedio jednak pristup primjeni ovih novih metodoloških postupaka, nužno je obezbijediti izradu odgovarajućih brošura, smernica i priručnika, kao i kontinuiranu obuku svih stručnih lica koja neposredno rade na popunjavanju statističkih obrazaca na osnovu kojih se izrađuju konsolidovani izvještaji, analize i publikacije.</p>	<p>Srednji</p>

Interoperabilan	Kada su uspostavljeni jedinstveni i sveobuhvatni mehanizmi za statističko praćenje predmeta u kojima je naloženo oduzimanje imovine i kada se sprovede potpuna edukacija i obuka korisnika, biće moguće razmišljati o interoperabilnosti novih mehanizama. Mogućnosti praktične primjene ovih mehanizama, naročito u pogledu praćenja i evaluacije novih politika i strateških pristupa, značajno bi se povećale proširenjem institucionalnog okruženja na veći broj korisnika, uključujući nove kategorije podataka iz evidencije drugih institucija (npr. banaka, katastra nepokretnosti, aukcijskih kuća, itd.), kao i proizvodnjom, analizom i prosljeđivanjem specijalizovanih kategorija podataka i objavljivanjem publikacija.	Nizak
Digitalan	Brojne su prednosti digitalizacije zvanične evidencije i mnogo toga je do sada urađeno. Konkretno, u pravosuđu je uveden sistem automatskog upravljanja predmetima, a značajni naponi su uloženi u uspostavljanje elektronskih baza podataka u policiji, a djelimično i u agencijama za upravljanje oduzetom imovinom. Od ključnog je značaja da se postojeće baze podataka nadograde uvođenjem posebnih jedinica (modula) koje će se isključivo odnositi na oblast oduzimanja imovine i koje će integrisati sve navedene standarde kako bi se dobio efikasan alat za brzu obradu i pristup podacima, čime će se obezbijediti bezbjednost tih podataka i ostale prednosti digitalnih usluga.	Srednji
Javan	U velikom je interesu javnosti da sazna koliko su mjere oduzimanja imovine djelotvorne u praksi. Stavljanje značajnog dijela te statistike na raspolaganje javnosti najbolji je način da se ispune njena očekivanja i potrebe. To se može ostvariti njenim objavljivanjem na internet stranicama nadležnih institucija, u redovnim saopštenjima, kao i drugim sredstvima (npr. uvidom na zahtjev). Pored toga, time se jača povjerenje u institucije, kao i legitimnost, a podstiče se i dalje angažovanje u smjeru robusnije primjene zakona o oduzimanju imovinske koristi. Ovome povremeno može doprinijeti periodično objavljivanje primjera dobre prakse (predmeta) oduzimanja imovine, naročito ako se odnose na poznate slučajeve i veće iznose (vrijednost) oduzete imovine, kao i vidljivošću ishoda postupaka vezanih za upotrebu oduzete imovine u šire društvene svrhe.	Srednji

4. Polazni osnov za prikupljanje statističkih podataka

Godina	XXXX	XXXX
Ukupan broj predmeta pred sudom		
Ukupan broj okončanih sudskih postupaka		
Ukupan broj predmeta u kojima je imovina privremeno na čuvanju		
Broj izvršenih naloga za zamrzavanje		
Procijenjena vrijednost zamrznute imovine		
Procijenjena vrijednost zamrznute imovine za koju postoji mogućnost da će kasnije biti trajno oduzeta		
Ukupan broj predmeta u kojima je imovina trajno oduzeta		
Broj izvršenih naloga za trajno oduzimanje		
Procijenjena vrijednost oduzete imovine u vrijeme trajnog oduzimanja		

	Broj predmeta		
PODACI O KRIVIČNOM DJELU	Naziv		
	Broj člana (Krivični zakonik ili drugi zakon)		
	Vrijeme izvršenja krivičnog djela		
PODACI O POSTUPKU	Datum pokretanja postupka		
	Datum pravosnažnosti odluke		
PODACI O POČINIOCU/ POČINIOCIMA	Pravno lice		
	Fizičko lice	Pol	
		Starost	
		Stepen obrazovanja	
		Ranija osuđivanost	
PODACI O FINANSIJSKOJ ISTRAZI (AKO JE SPROVEDENA)	Datum pokretanja istrage		
	Datum okončanja istrage		

DIO II – USPJEŠNE PRIČE

1. Studija slučaja iz Albanije – Oduzimanje od trećeg lica

Ova studija slučaja odnosi se na sprovođenje Zakona br. 10192 od 3. decembra 2009. „o sprečavanju i borbi protiv organizovanog kriminala, trgovine ljudima i drogom i korupcije primjenom preventivnih mera obezbjeđenja imovine“, koji je izmijenjen i dopunjen Zakonom br. 70/2017 i koji je poznat pod nazivom „Antimafijaški zakon“, budući da se njime organima daju najveća ovlaštenja u borbi protiv organizovanog kriminala u pogledu oduzimanja imovinske koristi.

Istragu imovine je pokrenulo Tužilaštvo za teška krivična djela u skladu sa zahtjevom Okružnog tužilaštva u Valoni, a u vezi s krivičnim postupkom pokrenutim protiv E.B., koji je bio osumnjičen za krivično djelo „pranje imovinske koristi stečene krivičnim djelom“ iz člana 287. Krivičnog zakonika.

Tokom istrage koju je sproveo Okružno tužilaštvo u Valoni je utvrđeno da je S.B., ocu (pokojnog) I.K. i E.B., izdata dozvola kojom je legalizovana petospratnica površine 2.500m² na zemljištu ukupne površine 3.199 m². Vrijednost zgrade je bila značajna.

Budući da su (pokojni) I.K. i E.B. bili pod istragom zbog trgovine drogom, oni i njihova imovina potpadali su pod dejstvo Antimafijaškog zakona.

Tužilaštvo za teška krivična djela je tokom preliminarne istrage utvrdilo da je imovina znatne vrijednosti bila registrovana na ime S.B. (oca). Ova imovina nije bila srazmjerna njegovim prihodima budući da se nije bavio nijednom profitabilnom zakonitom djelatnošću. Kako bi imovinu zaštitilo od prenosa na treće lice, Tužilaštvo je Sudu za teška krivična djela u Tirani podnijelo zahtjev za određivanje mjere privremenog oduzimanja.

Sud za teška krivična djela, koji je jedini sud nadležan da sprovodi Antimafijaški zakon i istrage imovine vezane za njega, odobrio je zahtjev i odredio privremenu mjeru oduzimanja navedene imovine S.B.

Ovaj zahtjev, kao i dokumenti prikupljeni tokom istrage Tužilaštva za teška krivična djela i sudske policije, razmotren je u prisustvu tužioca.

Nakon što je obaviješten o odluci prvostepenog Suda za teška krivična djela o privremenom oduzimanju imovine, S.B. je na nju izjavio žalbu Apelacionom sudu za teška krivična djela u Tirani. Taj sud je potvrdio odluku o privremenom oduzimanju imovine, obrazloživši da to predstavlja preliminarnu mjeru koja je određena radi zamrzavanja imovine za koju se sumnja da je pribavljena kriminalnim radnjama, konkretno trgovinom opojnim supstancama u zemljama EU od strane albanskih državljana (pokojnog) I.K. i E.B.

Nakon privremenog oduzimanja imovine, Tužilaštvo za teška krivična djela je sproveo iscrpnu istragu u vezi sa imovinom, koja je podrazumijevala prikupljanje sve dokumentacije o kriminalnim radnjama i imovini lica pod istragom, (pokojnog) I.K. i E.B., kao i njihovog oca S.B., na čije je ime imovina registrovana.

Po okončanju istrage u vezi s krivičnim postupkom, Tužilaštvo je prvostepenom Sudu za teška krivična djela podnijelo zahtjev za trajno oduzimanje imovine registrovane na ime S.B.

Pravobranilac optuženog je tokom prvostepenog postupka tvrdio da je S.B. dobio od trećih lica velike pozajmice i da je ta sredstva iskoristio kako bi sagradio zgradu koja je predmet oduzimanja. U svojstvu trećih lica su na raspravu pozvani A.M., A.G., H.M. i B.M.

Prvostepeni Sud za teška krivična djela je po okončanju postupka odlučio da prihvati zahtjev koji mu je podnijelo Tužilaštvo i da naloži trajno oduzimanje nepokretnosti S.B. i prenos vlasništva nad njom na državu.

Na ovu odluku prvostepenog suda je izjavljena žalba Apelacionom sudu za teška krivična djela. Taj je sud razmotrio žalbu i odlučio da predmet vrati prvostepenom Sudu za teška krivična djela na ponovno razmatranje od strane drugog vijeća zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Tužilaštvo za teška krivična djela se tokom ponovljenog postupka pozvalo na spise italijanskih pravosudnih organa i tvrdilo da postoje dokazi da se u Italiji protiv E.B. i (pokojnog) I.K. vode krivični i sudski postupci zbog krivičnih djela „neovlaštenog posjedovanja i prometa opojnih supstanci“ u saizvršilaštvu i „učestva u međunarodnim organizacijama koje se bave neovlaštenom trgovinom, posjedovanjem i prometom opojnih supstanci“ u saizvršilaštvu.

Sumnjalo se da je sva imovina koja je predmet oduzimanja stečena od prihoda ostvarenih kriminalnim radnjama kojima su se u inostranstvu bavili E.B. i njegov (pokojni) brat I.K., sinovi S.B.

Kada je riječ o oduzetoj imovini, tužilac je tvrdio da su ispunjeni određeni uslovi za njeno oduzimanje propisani članovima 22. i 24. Antimafijaškog zakona. *Prvo*, ona je pribavljena kao rezultat kriminalnih radnji E.B. i (pokojnog) I.K. *Drugo*, vrijednost imovine o kojoj je riječ nije bila srazmjerna prihodima osumnjičenih i članova njihove porodice. *Treće*, imovina o kojoj je riječ se nalazila u neposrednom posjedu lica pod istragom. Uprkos činjenici da je registrovana na ime oca, on sâm je izjavio da je zgrada plod investicija njegovih sinova E.B. i (pokojnog) I.K.

Pravobranilac optuženog je tvrdio da je zgrada izgrađena sredstvima koja su stekli članovi porodice S.B. u Albaniji i ostali članovi njegove porodice koji već godinama žive u Italiji. Ova imovina je registrovana na ime S.B. samo zato što je on glava porodice u cilju očuvanja porodične sloge i jedinstva. Veliki dio izgradnje realizovan je iz zajmova od drugih lica koja su pozvana na sud u svojstvu trećih lica. Članovi porodice, poput B.B., G.B., A. B., L.B., pred sudom su tvrdili da su radili u Italiji i tamo ostvarili prihode značajne vrijednosti.

Pored dokumentarnih dokaza i onih koje se izveli svjedoci strana u postupku, sud je također angažovao vještaka da procijeni vrijednost imovine.

Sud je pored toga angažovao vještaka za knjigovodstvo da izračuna zakonite prihode S.B. i njegovih članova porodice i razliku između prihoda i rashoda. Po tvrdnjama finansijskih stručnjaka, postojala je negativna likvidnost u iznosu od 17.818.531 albanskih leka.

Nakon što je proučio dokaze, Sud je odobrio zahtjev za oduzimanje imovine pošto je u postupku potvrđeno da imovina na ime S.B. nije pribavljena iz njegovih zakonitih prihoda, već da je rezultat investicija novca stečenog kriminalnim radnjama njegovih sinova.

Apelacioni sud za teška krivična djela je potvrdio odluku prvostepenog Suda za teška krivična djela.

2. Studija slučaja iz Bosne i Hercegovine – Finansijska istraga i međunarodna saradnja

a. Opis predmeta

Postupak po ovom predmetu vodio se pred Kantonalnim sudom u Sarajevu od 2016. do polovine 2019. godine protiv tri optužena lica: dvojice muškaraca starih 47 godina i jedne žene stare 38 godina. Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo ih je teretilo za učešće u organizovanom kriminalu, utaju poreza i pranje novca.

Prvostepena presuda je izrečena jula 2018. godine, ali je u postupku po žalbama strana u postupku Vrhovni Sud Federacije BiH ukinuo tu presudu i naložio ponavljanje postupka.

Sud je u ponovljenom postupku ponovo izrekao osuđujuću presudu te prvog i drugog optuženog osudio na kaznu zatvora od 13 godina, a optuženu na kaznu zatvora od tri godine. Pored državljanstva BiH, prva dva optužena su i državljani Ruske Federacije.

U toku je žalbeni postupak pred Vrhovnim sudom Federacije BiH. U ovoj analizi ne dovodimo u pitanje odgovornost ijedne strane u postupku niti pretpostavku nevinosti optuženih već se isključivo bavimo pravnim pitanjima vezanim za oduzimanje imovine.

b. Osnovne karakteristike finansijske istrage

U ovom predmetu je istragu vodio tužilac Kantonalnog tužilaštva u Sarajevu, koji je koordinirao istražne radnje koje je sprovodilo nadležno odjeljenje Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA), koje vrši funkciju nacionalne finansijsko-obavještajne jedinice (FOJ). Nacionalni FOJ je 2012. godine pribavio početne informacije od jedne komercijalne banke koja je na osnovu svog sistema za praćenje novčanih transakcija i klasifikacije rizika pojedinih klijenata, a u skladu sa obavezama banaka propisanih Zakonom o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma BiH, prijavila novčane transakcije na bankovnim računima optuženih, nakon čega je SIPA, u svojstvu nacionalne FOJ, pokrenula istražne radnje u ovom predmetu.

Prisustvo brojnih pokazatelja sumnjivih aktivnosti, naročito tokom kratkog perioda vremena otkad su otvoreni računi rezidenata BiH, bio je konkretan povod koji je komercijalnu banku naveo na sačinjavanje izvještaja o sumnjivim transakcijama (*suspicious transactions report*, STR). Početak ovog perioda obilježio je priliv velikih količina deviznih sredstava, konkretno iz Ujedinjenih Arapskih Emirata, za kojima su uslijedile osnovne isplatne transakcije opisane kao „isplate za usluge“, uz prateću poslovnu dokumentaciju (memorandume o razumijevanju) itd.

Potom je FOJ nekoliko mjeseci aktivno pratio sumnjive bankovne račune u nekoliko komercijalnih banaka. Prateći isplate sa sumnjivih računa, FOJ je utvrdio da se novac na tim računima ne koristi u poslovne svrhe u BiH već za lične potrebe, konkretno za kupovinu nekretnina, akcija, motornih vozila i ostalih stvari.

FOJ je u saradnji sa međunarodnim organizacijama utvrdio kretanje osumnjičenih u nekoliko zemalja, uključujući UAE i Rusiju, dok je preko provjera Interpola ustanovio da preduzeća iz tih zemalja koja su uplatila sredstva na račune u BiH ne posluju u tim zemljama i da su u suštini fiktivna.

Ukupno je evidentiran priliv od više od 20 miliona KM na bankovne račune koji su praćeni, dok je u saradnji s Poreznom upravom utvrđeno da sve finansijske transakcije preko tih računa sadrže obilježja koja izazivaju sumnju o utaji poreza.

Od ključnog značaja za ovaj predmet je bilo to što je jedan od optuženih bio okarakterisan kao politički eksponirano lice (PEL), što predstavlja važan pokazatelj kad je reč o otkrivanju sumnjivih transakcija povezanih sa pranjem novca.

Također je zanimljivo da je tokom finansijske istrage otkriveno da je jedan broj finansijskih transakcija u nekoliko zemalja, uključujući Nemačku, bio povezan sa mrežom transakcija koje su na kraju završile na bankovnim računima optuženih u BiH. Uvoz robe (oklopnih vozila), marketinške usluge itd. su navođene kao zvanični razlog i osnov za realizaciju ovih transakcija.

Relevantna pravna pitanja od značaja za oduzimanje imovine

U ovom predmetu je utvrđeno nekoliko ključnih pravnih pitanja koje treba pomenuti kako bi se valjano shvatila i procijenila uspješnost cjelokupnog krivičnog postupka i trajno oduzimanje konkretne imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Potrebno je prvo pomenuti da se jedan od ključnih izazova u ovom predmetu odnosi na primjenu međunarodnih pravnih izvora (naročito konvencija) kojima je Bosna i Hercegovina pristupila i koje je u obavezi da primjenjuje u svom pravnom poretku. Konkretno, sud se u ovom predmetu pozvao i primijenio Konvenciju Savjeta Evrope (CETS br. 198) o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i finansiranjem terorizma, koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala 2013. godine i koja je u pogledu BiH na snazi od 1. juna 2013. godine. Jurisprudencija sudova u pogledu neposredne primjene međunarodnih krivičnopravnih instrumenata u to vrijeme nije bila ujednačena, a sudovi su ih primjenjivali u pojedinačnim slučajevima. Biće zanimljivo vidjeti kako će Vrhovni sud Federacije BiH odlučiti o ovoj stvari, imajući u vidu da ovo pitanje nije problematizovao kada je razmatrao prvu žalbu.

Pravni standard za utvrđivanje krivičnog djela pranja novca bez prethodnog utvrđivanja predikatnog krivičnog djela je također od značaja. Konkretno, sud u ovom predmetu nije bio kadar da utvrdi kojim konkretnim krivičnim djelima je pribavljen novac koji se prao i koji je na kraju trajno oduzet. Umjesto toga, sud se pozvao na navedenu Konvenciju i zauzeo stav da prema članu 9. nije nužno utvrditi predikatno krivično djelo da bi se utvrdilo krivično djelo pranja novca i da subjektivni element pranja novca može da se utvrdi na osnovu „objektivnih faktičkih okolnosti“ što predstavlja relativno ustaljeni pravni standard u sudskoj praksi. Moglo bi se reći da ovi faktori neposredno utiču na postojanje i sadržaj cjelokupne presude u ovom predmetu i da imaju neposredne reperkusije na oduzimanje nezakonito stečene (i oprane) imovine.

Ako je u ovom predmetu izvršeno krivično djelo pranja novca i ako je dozvoljena neposredna primjena međunarodnih konvencija, ne bi bilo neophodno da se u sudskom postupku utvrdi predikatno krivično djelo iz kog je sumnjiva imovina proistekla. Tada bi bilo relativno jednostavno odbraniti stav da sva sumnjiva imovina podliježe trajnom oduzimanju, kao što je sud utvrdio u svojoj presudi. Sud se iz tih razloga pozvao na relevantne odredbe Kaznenog zakonika FBiH (član 272. st. 4), kao i na Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom FBiH (član 10.), kako bi opravdao trajno oduzimanje sve imovine koja je oprana.

Ispunjenjem svih navedenih pretpostavki stvorio bi se koherentan, racionalan i izuzetno djelotvoran skup pravnih standarda koji ne samo da bi omogućili trajno oduzimanje imovine velike vrijednosti (oko 10 miliona eura) zbog krivičnog djela pranja novca, već i formiranje korisnog i nužnog pravnog stanovišta za buduću sudsku praksu. Ovo je naročito važno u kontekstu borbe protiv organizovanog kriminala, pranja novca i ostalih teških krivičnih djela, budući da su to prioritetne oblasti politike suzbijanja kriminaliteta u BiH.

c. Specifikacija oduzete imovine

Nakon što je sud izrekao osuđujuću presudu, naložio je i oduzimanje imovine od osuđenih lica, koja je obuhvatala razne vrste imovine velike vrijednosti. Oduzeti su gotovina, akcije u otvorenom investicionom fondu, preduzeća, nepokretnosti, motorna vozila i ostale stvari.

3. Studija slučaja iz Kosova* - Oduzimanje imovine od javno poznate ličnosti u predmetu koji je izazvao veliku pažnju

Ovaj predmet oduzimanja imovine odabran je kako bi se potvrdila efikasnost primjene krivičnog zakonodavstva na Kosovu*, konkretno Krivičnog zakonika (KZ), Zakona o krivičnom postupku (ZKP), Zakona o proširenim nadležnostima za trajno oduzimanje imovine, Zakona o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma u cilju kažnjavanja kriminala i sprečavanja lica da kriminalnim i nezakonitim radnjama pribavljaju imovinu, s posebnim naglaskom na počiniocima krivičnih djela. U ovom predmetu je učinilac bio javno poznata ličnost.

Na dan 28. juna 2017. godine, Osnovni sud u Prištini je bivšeg sudiju K.P. osudio na kaznu zatvora od četiri godine, odredio mu novčanu kaznu u iznosu od 5.000 eura i zabranio da tri godine obavlja javne funkcije. K.P. je osuđen zbog „usvajanja nezakonitih odluka“ iz člana 432. ZKP, „zloupotrebe službenog položaja ili ovlaštenja“ iz člana 422. ZKP, kao i zbog „pranja novca“ iz člana 56. st. 1. Zakona o sprečavanju pranja novca i borbi protiv finansiranja terorizma. Oslobođen je optužbe za „utaju poreza“ iz člana 313. st. 1. u vezi sa st. 2 tog člana ZKP-a.

Drugostepeni sud je potvrdio najveći dio presude Osnovnog suda u Prištini, ali je ublažio kaznu optuženog, osudivši ga na kaznu zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci i na novčanu kaznu u iznosu od 3.000 eura.

Međutim, vijeće Vrhovnog suda Kosova* je tokom rasprave 16. maja 2018. djelimično prihvatilo zahtjev za zaštitu zakonitosti koji je podnio pravobranilac optuženog K.P. i djelimično preinačilo presudu Osnovnog suda u Prištini i presudu Apelacionog suda u pogledu krivičnog djela pranja novca te vratio taj dio predmeta prvostepenom sudu na ponovno postupanje.

Sudski postupak o kojem je riječ sproveden je po optužnici Posebnog tužilaštva Kosova* PPS. NR.22/09, podnijetoj 29. decembra 2015.

K.P. je u tački 3. na teret stavljeno krivično djelo pranja novca. Prema optužnici, K.P. je u periodu od 2002. do 2008. godine kupio raznu imovinu vrijednu 1,2 miliona eura, uprkos činjenici da je bio svjestan toga da taj novac predstavlja imovinsku korist stečenu krivičnim djelom i da je cilj kupovine bio da se sakrije porijeklo tog novca.

U optužnici je navedeno da je K.P. kupio dva stana u Klini, poslovni prostor, dvospratnu zgradu, dvije parcele u Crnoj Gori i stan u Ulpiani, dijelu Prištine.

Predmet protiv bivšeg sudije K.P. i pet advokata, također optuženih za krivična djela korupcije i organizovanog kriminala, prosljeđen je Posebnom odjeljenju Osnovnog suda u Prištini.

Zajedno sa bivšim sudijom K.P. bili su optuženi i advokati Z.M., L.P., I.S., F.M. i B.N. Potonja trojica su bila predstavnici osiguravajućih društava.

U optužnici Posebnog tužilaštva su im, između ostalog, stavljeni na teret „organizovani kriminal“, „usvajanje nezakonitih odluka“, „zloupotreba službenog položaja ili ovlaštenja“ i „prevara“. Optuženi su da su nezakonito pribavili više od milion eura (1,2 miliona eura).

Prva optužnica u ovom predmetu podnijeta je 12. decembra 2013, a dopunjena je 14. novembra 2014, 30. juna 2017. i 14. avgusta 2017.

Prema optužnici, svi optuženi su bili članovi organizovane kriminalne grupe a njihove žrtve osiguravajuća društva koja posluju na Kosovu*.

K.P., inače bivši sudija iz Kline, u optužnici se teretio za formiranje ove kriminalne grupe, kao i upravljanje, nadzor i kontrolu nad njom.

K.P. je, prema optužnici, sklopio dogovor s članovima kriminalne grupe da izmišljaju sudske predmete, usvajaju nezakonite odluke, krivotvore isprave, iznose netačne činjenice, zloupotrebjavaju službeni položaj ili ovlaštenja i ne poštuju nadležnosti suda. Ovo su činili kako bi nezakonito pribavili ogromne iznose novčanih sredstava na lak i jednostavan način, a na štetu drugih.

Prema optužnici, K.P. je dogovor o nezakonitom sticanju imovinske koristi sklopio sa advokatima optuženim u ovom predmetu, koji su se u kriminalnoj hijerarhiji nalazili odmah ispod K.P.

U optužnici se navodi da je Z.M. omogućio K.P. pristup svojoj banci i nezakonitim transakcijama sa velikim iznosima novca. Potom je postignut dogovor sa predstavnicima osiguravajućih društava, kao što su I.S., F.M. i B.N., da se tokom sudskih rasprava slože sa odlukama K.P. Pored toga, kako je navedeno u optužnici, uspostavljeni su odnosi s ljekarima specijalistima, uglavnom ortopedima, kao što je doktor B.B.

Prema optužnici, ova aktivnost se odvijala od 2004. do 2008. Po navodima u optužnici, optuženi su uslijed ove aktivnosti nezakonito prisvojili i između sebe podijelili 1.225.927,93 eura. U optužnici se navodi da sve radnje optuženih sadrže obilježja krivičnog djela organizovanog kriminala.

K.P. je bio optužen za usvajanje nezakonitih sudskih odluka i zloupotrebu službenog položaja ili ovlaštenja. Z.M. i L.P. su bili optuženi za zloupotrebu povjerenja. F. M. i B.N. su bili optuženi za prevaru i zloupotrebu službenog položaja, a I.S. za zloupotrebu službenog položaja ili ovlaštenja.

K.P. je istovremeno optužen u jednom drugom krivičnom postupku, a Osnovni sud u Prištini ga je 28. juna 2017. osudio na ukupno 48 mjeseci zatvora, novčanu kaznu od 5.000 eura i zabranio mu da tri godine obavlja javne funkcije.

K.P. je oglašen krivim po tri od četiri tačke optužnice. K.P. je oglašen krivim po prvoj tački, za usvajanje nezakonitih sudskih odluka, i osuđen na kaznu zatvora od 18 mjeseci. Oglašen je krivim i po drugoj tački, za zloupotrebu službenog položaja i osuđen na kaznu zatvora od 24 mjeseca. K.P. je oglašen krivim i po trećoj tački optužnice, za pranje novca, i osuđen je na kaznu zatvora od 18 mjeseci i novčanu kaznu od 5.000 eura. Sud je K.P. oslobodio krivice po četvrtoj tački optužnice, odnosno za utaju poreza. Apelacioni sud je 14. decembra 2017. potvrdio kaznu zatvora K.P.

Imovina pribavljena ovim krivičnim djelima bila je vrijedna više od milion eura. Obuhvatala je stan u Klini, stan u Prištini, zemljište u Ulcinju u Crnoj Gori površine 308 m², livadu u Ulcinju površine 171 m², poslovni prostor u Klini, vozilo marke Audi A6, kao i finansijska sredstva od prodaje dva poslovna prostora. Imovina je oduzeta od osuđenog.

Osnovni sud u Prištini je 4. februara 2019. oglasio bivšeg sudiju K.P. krivim za pranje novca i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i novčanu kaznu od 3.000 eura. Tu je presudu izrekao sudija N.K. pošto je utvrdio da je optuženi kriv jer je u periodu od 2004. do 2008. kupio raznu imovinu iako je bio svjestan da taj novac predstavlja imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i da je cilj kupovine bio da se sakrije porijeklo tog novca.

4. Studija slučaja iz Crne Gore – Prošireno oduzimanje

Opis predmeta

O ovom predmetu u kojem je optuženo devet lica, osam muškaraca i jedna žena, odlučivao je Viši sud u Podgorici. Njih je Više državno tužilaštvo u Podgorici optužilo za krivična djela trgovine drogom.

Pravosnažna presuda u kojoj su optuženi oglašeni krivim za ovo krivično djelo izrečena je 2016. godine.

Specifikacija oduzete imovine

Sud je prilikom izricanja pravosnažne i izvršne presude naložio i trajno oduzimanje imovine osuđenih lica.

Od osuđenih su oduzete sljedeće nepokretnosti:

- a. nepokretnost registrovana na ime jednog od osuđenih;
- b. nepokretnost registrovana u filijali Uprave za nekretnine Crne Gore u opštini Nikšić. Konkretno, stan površine 64 m².

Osnovne karakteristike finansijske istrage

Više državno tužilaštvo u Podgorici je pokrenulo istragu kako bi utvrdilo zakonitost prihoda i imovine optuženih. Kada je riječ o navedenom stanu, u istrazi su prikupljeni dokazi da je pribavljen kriminalnim radnjama, konkretno da optuženi nije imao dovoljno zakonito stečenih sredstava da ga kupi, a da je vrijednost stana bila u značajnoj nesrazmjeri s njegovim zakonitim prihodima.

Bitno je naglasiti da je primjena mjera tajnog nadzora tokom krivičnog postupka protiv optuženog dovela do prikupljanja navedenih informacija. Dokazi su pribavljeni iz njegovog telefonskog razgovora u kojem je od određenih lica zahtijevao da potvrde da su mu pozajmili novac da kupi stan o kojem je riječ.

Relevantna pravna pitanja od značaja za oduzimanje imovine

Nakon što je izdao nalog za trajno oduzimanje dotičnog stana, sud je u potonjem postupku utvrdio da osuđeni ne može da dokaže da je stan stekao na zakoniti način. Pošto je uporedio zakonite prihode i troškove osuđenog, sud je utvrdio da između njih postoji značajna nesrazmjera. Postojala je osnovana sumnja da je stan kupljen od sredstava pribavljenih kriminalnim radnjama. Sud je posebno ukazao na činjenicu da osuđeni nikad nije bio zaposlen i da nikad nije ostvario lični dohodak te da iz tih razloga nije mogao da kupi stan vrijedan 47.000 eura.

Viši sud u Podgorici je 26. januara 2019. godine usvojio odluku o trajnom oduzimanju stana od osuđenog lica. Na dan 1. aprila 2019. žalba koju je pravobranilac osuđenog izjavio je odbijena, a stan trajno oduzet.

5. Studija slučaja iz Sjeverne Makedonije – Trajno oduzimanje predmeta i imovinske koristi ostvarenih krivičnim djelom⁴

Krijumčarenje duhana i utaja poreza u vezi sa njim bili se veoma rasprostranjeni tokom devedesetih godina 20. vijeka i početkom 21. vijeka, te su makedonski organi posvetili dužnu pažnju sprečavanju i kažnjavanju ovih krivičnih djela. Uspješno rješavanje takozvanog predmeta „Pepeo“ zavređuje kratak opis u tekstu koji slijedi.

Nakon što je u Kumanovu, gradu u Sjevernoj Makedoniji, otkrivena „duhanska mafija“ koja je znatno oštetila državni budžet⁵, a na osnovu rezultata krivične istrage koja je ukazivala na vjerovatnoću da je izvršen niz krivičnih djela, Osnovno javno tužilaštvo za organizovani kriminal i korupciju u Skoplju je 2009. godine podiglo optužnicu protiv 33 lica pred Osnovnim sudom u Skoplju 1 (prvostepenim krivičnim sudom) za „zločinačko udruživanje“ (član 394. st. 1. Krivičnog zakonika (KZ)), „zloupotrebu službenog položaja i ovlaštenja“ (član 353. st. 1. KZ), „neovlaštenu trgovinu [...] duhanskim proizvodima“ (član 60. Zakona o akcizama) i/ili „[...] neovlašteno korišćenje tuđeg preduzeća“ (član 285. st. 1. KZ)⁶ i podnijelo zahtjev za trajno oduzimanje predmeta i imovinske koristi pribavljenih ovim krivičnim djelima.

Prvostepeni sud je 2010. izrekao presudu⁷ u kojoj je utvrdio da je prvooptuženi B.S. polovinom 2006. godine, pošto je kupio 59,95% akcija u Duhanskom kombinatu Kumanovo (TKK) postavio svoje štićenike N.S. i R.R. u upravne organe tog preduzeća i zajedno s njima formirao kriminalnu grupu s još 20 drugih optuženih u cilju neovlaštene trgovine i neovlaštenog korišćenja robne marke tuđeg preduzeća putem proizvodnje cigareta lošeg kvaliteta bez licenci za proizvodnju. Sud je utvrdio da do oktobra 2008. nisu plaćene akcize na cigarete u protuvrijednosti od 6,57 miliona eura i da je B.S. podstrekavao N.N. i M.Gj. da zloupotrebjavaju svoj službeni položaj i ovlaštenja u TKK i nalože isplatu 1,05 miliona USD i 5,18 miliona eura stranom preduzeću „Sh.k“ iz K., po fakturama vezanim za fiktivni kupoprodajni ugovor sa tim preduzećem, premda se „Sh.k“ nije bavilo proizvodnjom duhana. B.S. je osuđen na kaznu zatvora od pet godina i novčanu kaznu od 25.200 eura, dok su ostalim optuženima izrečene blaže kazne.

U skladu sa opštom odredbom iz člana 100. („Uslovi za oduzimanje predmeta nastalih izvršenjem krivičnog djela“), po kojoj niko ne sme da zadrži ili prisvoji predmete nastale izvršenjem krivičnog djela ili predmete koji su bili namijenjeni ili iskorišteni za izvršenje krivičnog djela (predmete) i s odredbama članova 285. i 394. Krivičnog zakonika o oduzimanju predmeta krivičnog djela, prvostepeni sud je naložio oduzimanje sljedećih predmeta: 77 fotografskih filmova-negativa i 25 ofset ploča s otiscima Marlboro, HB, MT, West, Ronson, Rodeo i drugih marki stranih cigareta; velikih količina cigareta, listova cigarete-papira i kutija za cigarete; omota, kartonskih pakovanja i kontrolnih markica i oznaka različitih vrsta cigareta; mašina za proizvodnju i pakovanje cigareta; jednog broja vozila (i isprava) koja

4 Studiju slučaja pripremio je Zoran Gavriloski - advokat i pravni savjetnik

5 Ministarstvo unutrašnjih poslova, *Situacija i rezultati u otkrivanju slučajeva koruptivne zloupotrebe službenog položaja u periodu od 2007. do novembra 2009. godine*, 09.12.2009, dostupno na makedonskom na: <http://arhiva.mvr.gov.mk/ShowAnnouncements.aspx?ItemID=8011&mid=1094&tabld=201&tabindex=0>. Informacije koje je Ministarstvo objavilo odnosile su se na 47 osumnjičenih i u njima se tvrdilo da su prouzrokovali štetu od ukupno 55,3 miliona eura. Organi su na raznim lokacijama otkrili više od 20 tona nezakonito proizvedenih cigareta (vidi članak agencije MakFax, infra).

6 Prvooptuženi B.S. je (u optužnici Ko.br.119/08 od 16. januara 2009) optužen za navedena krivična djela, dok su preostala 32 lica bila optužena za neka od ovih krivičnih djela.

7 Presuda Osnovnog suda u Skoplju 1 (prvostepenog krivičnog suda) V KOK.br. 3/09 od 25. marta 2010, sada pravosnažna, a u kojoj je većina optuženih oglašena krivim (dostupna na makedonskom na: <https://www.akademik.mk/wp-content/uploads/2011/10/Presuda-pdf.pdf>)

su korišćena za prevoz cigareta; velikih količina novčanih sredstava u domaćoj i stranim valutama; brojnih mobilnih telefona, računara i drugih aparata itd.

U skladu s odredbama člana 97. st. 1. Krivičnog zakonika („Trajno oduzimanje imovine i imovinske koristi stečene krivičnim djelom“), po kojoj niko ne smije da zadrži ili prisvoji imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, prvostepeni sud je u svojoj odluci o trajnom oduzimanju imovinske koristi (usvojenoj u skladu s članom 97. st. 2. KZ) naložio:

- osuđenim licima da na solidarnoj osnovi (srazmjerno njihovom pojedinačnom učešću u izvršenju krivičnih djela i stečenoj imovini/dobiti (imovinskoj koristi) plate ukupno 6,57 miliona eura u makedonskim denarima (koliko su iznosile neplaćene akcize na duhanske proizvode) ili, ako to nije moguće, da im se trajno oduzme njihova pokretna i nepokretna imovina, kao i sve druge vrste imovine, sredstva, materijalna i nematerijalna prava u iznosu pribavljene materijalne koristi; i
- pravnom licu „Sh.k.“ da plati 1,05 miliona USD i 5,18 miliona eura (imovinsku korist pribavljenu posredstvom isplata po fiktivnim fakturama u vezi sa nepostojećom prodajom duvana TKK), ili, ako trajno oduzimanje ovih iznosa nije moguće, da se ovom osuđenom pravnom licu trajno oduzme pokretna i nepokretna imovina, kao i sve druge vrste imovine, sredstva i materijalna i nematerijalna prava u iznosu pribavljene materijalne koristi.

Drugostepeni sud je u postupku po žalbi potvrdio prvostepenu presudu.⁸ Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) se u svojoj presudi⁹ nije bavio trajnim oduzimanjem imovine i odbacio je zahtjev za isplatu materijalne štete u iznosu od 5,76 miliona eura koju je B.S. navodno pretrpio jer tokom pritvora nije mogao da preduzima aktivnosti neophodne za normalno poslovanje TKK budući da nije postojala uzročno-posljedična veza između utvrđene povrede prava na slobodu B.S. i navodne materijalne štete.

Čini se da su krivični postupci protiv „duhanske mafije“ krajem prve decenije 21. vijeka¹⁰ doprinijeli smanjenju „sivog tržišta“ duhanskih proizvoda (koji je 2010. bio četiri puta manji nego 2006. godine¹¹) i utaje poreza (prema podacima Ministarstva finansija, 2018. godine je naplaćeno 2,5 puta više poreza nego 2010), uprkos kontinuiranoj utaji poreza prouzrokovanoj krijumčarenjem sirovog duhana.¹² Ova uspješna priča iz Sjeverne Makedonije dodatno je potvrđena rezultatima nedavne regionalne

8 Makfax, „Apelacioni sud potvrdio presudu [protiv B.S.]“, 16. marta 2011. (dostupno na makedonskom na: <https://makfax.com.mk/crna-hronika/249095/>).

9 Presuda ESLJP u predmetu *Sejdiu protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije*, predstavka br. 8784/11, izrečena 7. juna 2018. godine, st. 47 i 49 (dostupna na engleskom na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-183382%22%5D%7D>).

10 U prilogu TV Kanala 5, „Trajno oduzimanje imovine članova organizovane kriminalne grupe koja se bavila duhanom,“ od 19. marta 2013. godine (dostupna na makedonskom na: <https://kanal5.com.mk/articles/168603/konfiskacija-na-imot-na-storitelite-na-organiziran-kriminal-so-tutun>), objavljeno je da je portparol Vlade 19. marta obavijestio javnost o trajnom oduzimanju 56% akcija koje je B.S. imao u TKK, kao i značajnih iznosa novčanih sredstava (neke nekretnine su bile pred trajnim oduzimanjem) i trajnom oduzimanju imovine lica u „Jaka tabak“ Radoviš, koja su državu oštetila za 2,5 miliona eura od marta 2001. do marta 2007, kao i o trajnom oduzimanju imovine lica u Duhanskom preduzeću u Prilepu, koja su državu oštetila za sedam miliona eura u periodu od 1. januara 2005. do 31. marta 2006.

11 Ministarstvo finansija, „Makedonija se uspješno bori s organizovanim krijumčarenjem cigareta, sivo tržište spalo na 6%“ (dostupno na makedonskom na: <https://www.finance.gov.mk/mk/node/1814>), nedatirani članak o smanjenju udjela sivog tržišta sa 25% (2006) na 6% (2010) uz povećanje prihoda od zakonite trgovine duhanskim proizvodima za 80%.

12 Teofil Blaževski, „Krijumčarenje duhana – država i zakonito tržište gube milione eura“, Platforma građanskih organizacija za borbu protiv korupcije, 2019 (dostupno na makedonskom na internet stranici <http://antikorupcija.mk/uploads/documents/3/Istrazuvacka%20storija%20-%20Teofil%20Blazevski.pdf>).

studije o nezakonitoj trgovini cigaretama i drugim duhanskim proizvodima na Zapadnom Balkanu.¹³

	Hrvatska	Slovenija	BiH	Srbija	Crna Gora	Sjeverna Mak.	Kosovo*
Iznos utajenog poreza zbog krijumčarenja duhana, u milionima eura	59,22	8,55	129,07	64,72	23,28	6,24	15,69
Ukupni nenaplaćeni porezi na duhan, u % BDP	0,2	0,1	0,9	0,2	0,6	0,1	0,2
Ukupni nenaplaćeni porezi na duhan, kao udio u ukupnoj utaji poreza, u %	6,6	1,9	11,6	3,4	8,0	1,0	7,4

Iako je utaja poreza zbog krijumčarenja duhana u Severnoj Makedoniji najniža u regionu, uspješnost u krivičnom gonjenju poznatih slučajeva organizovanog kriminala (konkretno „kriminala bijelih kragni“) u raznim oblastima tek treba da dostigne uspješnost u gonjenju konkretnih krivičnih djela, ostvarenu, između ostalog, trajnim oduzimanjem predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom.¹⁴

6. Studija slučaja iz Srbije – Kriterijumi dokazivanja

Ovaj slučaj je odabran zbog toga što je u postupku trajnog oduzimanja imovine bilo isticano pitanje dokazivanja zakonitosti sticanja svojine od strane vlasnika imovine, odnosno osuđenog, kao i pitanje primjene blažeg zakona.

Konačnu odluku u ovom predmetu je donio Vrhovni kasacioni sud, odlučujući po vanrednom pravnom lijeku, zahtjevu za zaštitu zakonitosti. Postupak se odnosio na trajno oduzimanje imovine od osuđenog lica, nakon pravosnažnosti presude pred Posebnim odjeljenjem za organizovani kriminal.

Posebno odjeljenje za organizovani kriminal Višeg suda u Beogradu je u svojoj presudi od 13. aprila 2017. godine osudilo okrivljenog, A.A. za prevaru iz člana 208. st. 4. Krivičnog zakonika u vezi sa stavom 1 tog člana i udruživanje radi vršenja krivičnih djela iz člana 346. st. 2. Krivičnog zakonika u periodu od januara 2004. do 13. novembra 2009. Optuženi je izjavio žalbu na presudu Posebnom odjeljenju Apelacionog suda u Beogradu koje je izreklo presudu 5. marta 2018. u kojoj je djelimično usvojilo žalbe pravobranioca okrivljenog, preinačilo prvostepenu presudu i okrivljenog oglasilo krivim samo za krivično djelo prevare, ali ne i za krivično udruživanje radi vršenja krivičnih djela. Ovom prav-

13 Projekat „Ilegalna trgovina duhanskim proizvodima: krijumčarenje duž balkanske rute (BalkanSmugg)“, koji je finansirala inicijativa PMI IMPACT, a sproveo Ekonomski institut u Zagrebu u periodu od jula 2017. do septembra 2019. s ciljem prikupljanja snažnih dokaza o nezakonitoj trgovini duhana u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i na Kosovu*, rezultirao je objavljivanjem istoimene studije (dostupne na hrvatskom na: <https://www.eizg.hr/UserDocsImages/projekti/Balkansmugg/BalkanSmugg-studija.pdf>). U okviru projekta su procijenjeni stavovi pušača i praksa kupovine cigareta na sivom tržištu, a relevantni podaci su 2018. prikupljeni anketiranjem po 3.000 ispitanika u svakoj zemlji, ukupno 21.000 ispitanika u regionu.

14 U takozvanom slučaju „Trust“ je tokom krivičnog postupka protiv nekoliko preduzeća i njihovih generalnih direktora zamrznuta pokretna i nepokretna imovina u vrijednosti od nekih 14,5 miliona eura. Oni su optuženi da su namještanjem javnih tendera državni budžet oštetili za 17 miliona eura. Informacije o nedavnim naporima Agencije za upravljanje oduzetom imovinom da oduzme tu imovine dostupne su u članku Svetlane Božinovske „Pripremljena rešenja za trajno oduzimanje imovine S.K.“, TV „24 vesti“, 18. juli 2019. (<https://www.24.mk/details/izgotveni-reshenija-za-konfiskacija-na-imot-na-sead-kochan>).

nosnažnom presudom okrivljeni je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 godine i 6 mjeseci i na novčanu kaznu od 1.000.000 dinara (oko 8.500 eura).

Nakon pravosnažnosti presude, zamjenik tužioca za organizovani kriminal je 9. maja 2018. podnio zahtjev za trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog djela okrivljenog A.A.

Nakon sprovedenog postupka za trajno oduzimanje imovine, rješenjem Posebnog odjeljenja Višeg suda u Beogradu usvojen je zahtjev tužioca i trajno je oduzeta imovina od okrivljenog A.A. i to: stan površine 218m², u Beogradu i garažno mjesto površine 12m², kao i plac u blizini Beograda površine 4.850m², sa bližim oznakama navedenim u rješenju suda. Odlučeno je da će oduzetom imovinom do pravosnažnosti rješenja upravljati Direkcija za upravljanje oduzetom imovinom.

Apelacioni sud u Beogradu je 30. januara 2019. usvojio rješenje kojim odbija žalbu osuđenog i potvrđuje rješenje prvostepenog suda. Odluka Apelacionog suda u Beogradu ukazuje na to da je u postupku trajnog oduzimanja imovine sporno bilo pitanje utvrđivanja činjeničnog stanja u odnosu na oduzeti stan, budući da prvostepeni sud nije prihvatio tvrdnje okrivljenog i njegovog svjedoka B.B. da je svjedok od okrivljenog kupio stan još pre deset godina te da stan i garaža nisu svojina okrivljenog.

Apelacioni sud je prihvatio zaključke prvostepenog suda da se kao zakonit osnov sticanja imovine u konkretnom slučaju, analizom svih izvedenih dokaza, posebno iskaza okrivljenog i svjedoka, kako u postupku za privremeno oduzimanje tako i u postupku za trajno oduzimanje imovine, ne može prihvatiti ugovor o prodaji nepokretnosti zaključen između okrivljenog i svjedoka budući da isti nije ovjeren pred sudom. Do ovakvog zaključka sud je došao analizom činjenica, posebno toga da je stan navodno prodat svjedoku 2009. godine, koji od tada nije pokušao niti da ovjeri ugovor niti da stan uknjiži, već je svjedok tek u junu 2018. godine podnio tužbu protiv okrivljenog zahtijevajući da mu se preda stan u vlasništvo ili isplati novac kojim je platio stan. Sud je kao neuvjerljiv ocijenio iskaz svjedoka, dovodeći to u vezu i sa iskazom okrivljenog iz 2011. godine u postupku za privremeno oduzimanje imovine, kada, izjašnjavajući se o predmetnom stanu, nije spominjao da ga je prodao svjedoku, već da je stan kupio u izgradnji, da ga još nije ni platio i da će preći u njegovo vlasništvo tek nakon završetka radova i isplate ugovorene cijene. Navedenog svjedoka je okrivljeni pomenuo tek 2018. godine, u postupku za trajno oduzimanje imovine, te je sud zaključio da su takvi navodi, kao i tvrdnje svjedoka, dati u cilju osujećenja trajnog oduzimanja stana. Inače, stan je prema ovjerenom ugovoru okrivljeni kupio 5. aprila 2007. godine za ukupan iznos od 309.100 eura.

Ovakva analiza činjenica u koju se sud upustio je veoma bitna za sudsku praksu jer se sve češće u postupcima za oduzimanje imovine sudu dostavljaju neovjereni ugovori, uz iskaze svjedoka o tačnosti takvih ugovora, te ovaj predmet ukazuje na brojnost činjenica koje je sud cijenio i dao svoj pravni zaključak. Domaća sudska praksa po ovakvim pitanjima nije baš ujednačena.

Pored toga, sud nije prihvatio tvrdnje okrivljenog da je on kao suvlasnik jednog privrednog društva u Crnoj Gori u periodu od 1998. godine pa do 1. septembra 2009. godine ostvario dobit u iznosu od 1.444.864 eura, te da je od tih prihoda zakonito stekao imovinu koja mu je oduzeta, o čemu je odbrana i ponudila dokaz angažovanjem vještaka ekonomsko-finansijske struke. Sud je utvrdio da okrivljeni nije pružio pouzdane dokaze o ovakvim navodima tokom postupaka za privremeno i trajno oduzimanje, dok je tužilac sa druge strane pružio pouzdane dokaze i to javne isprave o zakonitim приходima okrivljenog i njegove supruge, dokazavši da je njihova visina višestruko manja od vrijednosti stečene imovine. Utvrđeno je da okrivljeni tokom postupaka za privremeno i trajno oduzimanje imovine nije dostavio sudu originalne dokumente o poslovanju privrednog društva u Crnoj Gori, pa ni knjigovodstvenu dokumentaciju društva u bilo kom obliku, niti ikakav drugi dokument sa snagom javne isprave koji bi dokazivao postojanje i poslovanje tog privrednog društva. Sud je utvrdio da je predlaganje dokaza vještačenjem sračunato i na odugovlačenje postupka, tim prije što je sud na

osnovu izvještaja Ministarstva finansija-Uprave za sprečavanje pranja novca utvrdio da okrivljeni jeste bio suosnivač privrednog društva u Crnoj Gori, ali da je isto osnovano u avgustu 2007. godine, nakon što je okrivljeni kupio sporni stan u Beogradu.

Sud je utvrdio da je tužilaštvo dokazalo postojanje očigledne nesrazmjere između vrijednosti imovine okrivljenog i njegovih zakonito stečenih prihoda, što, povezano sa činjenicom da je oglašen krivim za prevaru, ukazuje da se radilo o imovini proistekloj iz krivičnog djela.

Na kraju, okrivljeni je i u žalbenom postupku i u postupku pred Vrhovnim kasacionim sudom isticao pitanje povrede zakona uz navode da nije primijenjen Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela iz 2008. godine, a koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela za koje je on oglašen krivim, a po kome nije bila propisana primjena ovog zakona za krivično djelo prevare iz čl. 208. stav 4. KZ, već da je primijenjen Zakon iz 2016. godine koji je nepovoljniji za okrivljenog jer predviđa primjenu zakona i za navedeno krivično djelo prevare. Dakle, okrivljeni se žalio na povredu člana 5. Krivičnog zakonika i člana 2. Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela, odnosno da u njegovom slučaju nije primijenjen blaži zakon.

I Apelacioni i Vrhovni kasacioni sud su zauzeli isti stav u pogledu ovih navoda žalbe. Utvrdili su da odredbe o primjeni blažeg zakona nisu prekršene. Za domaću sudsku praksu je od značaja obrazloženje ovakvog stava koje je Vrhovni kasacioni sud dao budući da je ovo prvi put da se ovakvo pitanje pojavilo pred njim.

Oba suda su stala na stanovište da su u Zakonu o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela propisana dva odvojena postupka i to za privremeno i za trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog djela. Po njihovom mišljenju, ovi se postupci razlikuju po svojim pravnim dejstvima, uslovima pod kojima se imovina oduzima, kao i po funkcionalnoj nadležnosti za odlučivanje te međusobno nisu uslovljeni, tim prije što je zakonom propisano da se postupak za trajno oduzimanje imovine vodi nakon pravnosnažnosti presude, da je taj postupak zaseban i da se može sprovesti samo u datoj procesnoj situaciji. Stoga je pokretanje i vođenje postupka za trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog djela isključivo vezano za momenat donošenja pravnosnažne osuđujuće presude za neko od krivičnih djela propisanih članom 2. Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela.

Dakle, u postupku trajnog oduzimanja imovine primjenjuje se zakon koji je važio u vrijeme donošenja pravnosnažne presude. Budući da je u ovom slučaju zahtjev za trajno oduzimanje imovine tužilac podnio 9. maja 2018. godine, nakon pravnosnažnosti presude kojom je okrivljeni oglašen krivim za krivično djelo, to je sud pravilno primijenio Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela (Službeni glasnik RS br. 94/2016); u članu 2. st. 1. t. 4. tog zakona je propisano da se odredbe ovog zakona primjenjuju i za krivično djelo prevare iz člana 208. st. 4. Krivičnog zakonika.

Prilog I – Statistički pregled podataka o privremeno i trajno oduzetoj imovini u regionu

Albanija									
(podaci Suda za teška krivična djela i Agencije za upravljanje oduzetom imovinom)									
Tabela 1									
Godina	Ukupan broj predmeta pred sudom	Ukupan broj okončanih sudskih postupaka	Ukupan broj predmeta u kojima je imovina privremeno na čuvanju	Broj izvršenih naloga za zamrzavanje	Procijenjena vrijednost zamrznute imovine	Procijenjena vrijednost imovine za koju postoji mogućnost da će kasnije biti trajno oduzeta	Ukupan broj predmeta u kojima je imovina trajno oduzeta	Broj izvršenih naloga za trajno oduzimanje	Procijenjena vrijednost oduzete imovine u vrijeme trajnog oduzimanja
	27	26	9	7	Ukupno: 901.326.213,03 ALL, (7.268.759,78 eura)	Ukupno: 901.326.213,03 ALL, (7.268.759,78 eura)	10	5	Ukupno: 515.291.000,60 ALL (4.155.572.585 eura)
2019, (1.1-30.6)	7	7	4	4	Ukupno: 34.033.071,50 ALL (278.959,60 eura)	Ukupno: 34.033.071,50 ALL (278.959,60 eura)	2	2	Ukupno: 49.740.652,24 ALL (407.710,26 eura)

Bosna i Hercegovina

Tabela 2

Godina	Ukupan broj predmeta pred sudom	Ukupan broj okončanih sudskih postupaka	Ukupan broj predmeta u kojima je imovina privremeno na čuvanju	Broj izvršenih naloga za zamrzavanje	Procijenjena vrijednost zamrznute imovine	Procijenjena vrijednost imovine za koju postoji mogućnost da će kasnije biti trajno oduzeta	Ukupan broj predmeta u kojima je imovina trajno oduzeta	Broj izvršenih naloga za trajno oduzimanje	Procijenjena vrijednost oduzete imovine u vrijeme trajnog oduzimanja
	160	33	54	54	1.494.434 eura		33		377.159 eura

Kosovo*

Tabela 3

Izveštaji sa statističkim podacima nacionalnog koordinatora za borbu protiv ekonomskog kriminala u okviru Tužilačkog savjeta Kosova*

Godina	Ukupan broj predmeta pred sudom	Ukupan broj okončanih sudskih postupaka	Ukupan broj predmeta u kojima je imovina privremeno na čuvanju	Broj izvršenih naloga za zamrzavanje	Procijenjena vrijednost zamrznute imovine	Procijenjena vrijednost imovine za koju postoji mogućnost da će kasnije biti trajno oduzeta	Ukupan broj predmeta u kojima je imovina trajno oduzeta	Broj izvršenih naloga za trajno oduzimanje	Procijenjena vrijednost oduzete imovine u vrijeme trajnog oduzimanja
2019	N/A	2	N/A	N/A	27.867.583,23 eura	27.867.583,23 eura	2	N/A	N/A
	57	2	57	N/A	2.118.537,47 eura	2.118.537,47 eura	2	N/A	N/A

Tabela 3a

Statistički podaci o trajno i privremeno oduzetoj imovinskoj koristi pribavljenoj krivičnim djelom Agencije za upravljanje oduzetom imovinom

Godina	Privremeno oduzeta imovina	Trajno oduzeta imovina	Ukupno	Vraćeno vlasniku
2018.	891.330,93 eura	54.318,66 eura	945.649,59 eura	42.760,00 eura
2019.	102.276,68 eura	1.715,00 eura	103.991,68 eura	

Agencija za upravljanje oduzetom imovinom je izvršila 32 odluke (19 o zapljeni, četiri o trajnom oduzimanju, osam o vraćanju i jednu o korišćenju imovine). Tokom ovog perioda su sprovedene tri (3) aukcije na kojima je od prodaje imovine dobijeno 19.460 eura.

Crna Gora

Tabela 4

Period	Finansijske istrage	Vrsta krivičnog djela	Vrste imovine koja je privremeno oduzeta i zamrznuta
januar-septembar 2019.	U 10 predmeta protiv 184 fizička lica i 150 pravnih lica	Učešće u organizovanoj kriminalnoj grupi; Pranje novca; Utaja poreza; Zloupotreba ovlaštenja; Krijumčarenje; Uzimanje i davanje mita; Terorizam.	Stambena zgrada, Hoteli, Poslovni prostor površine 212.392 m ² , Dvorište površine 500 m ² , Podrum površine 37 m ² , Garage površine 522 m ² , Zemljište površine 113.278 m ² , Vrijednosni papiri – preko 138.719.016,00 akcija.

Tabela 4a

TRAJNO ODUZETA IMOVINSKA KORIST NA OSNOVU SPORAZUMA O PRIZNANJU KRIVICE - 2016-2019.

Br.	Predmet	Trajno oduzeta imovinska korist
1.	„TRADEUNIQUE“	19.810.047,38 eura
2.	„MM“	385.185,20 eura
3.	„COPYRIGHT“	2.191.012,62 eura
4.	„S. M“	1.096.000,00 eura
5.	„GC“	3.842.766,69 eura
6.	„GC“	2.254.585,24 eura
7.	„Armenko“	100.000,00 eura
8.	„I.B“	40.000,00 eura
9.	„KLAP“	780.000,00 eura
10.	„VARDAR“	1.490.000,00 eura
11.	„POREZI II“	188.000,00 eura
12.	„ZETA“	196.000,00 eura
13.	Drugi	157.000,00 eura
	UKUPNO:	32.530.897,13 eura

Sjeverna Makedonija

Tabela 5

Br.	Broj predmeta	Vrsta krivičnog djela	Broj lica od kojih je trajno oduzeta imovinska korist	Vrsta/vrijednost trajno oduzete imovinske koristi
1.	KO br. 3/13	Čl. 215. i 273. Krivičnog zakonika	1	150 eura
2.	KO br. 139/14 KOKG br. 5/17 od 18.05.2017.	Čl. 394. (260. i 258.) Krivičnog zakonika	1	5.000 eura 1 pištolj 4 metka
3.	KO br. 43/15 KOKG br. 46/17 od 18.09.2017.	Čl. 394. (353.)	4	1.003.067 MKD
Ukupno 2017. godine			6 lica	5.150 EUR 1.003.067 MKD 1 pištolj 4 metka
1.	KO br. 91/14 KOKG br.18/18 od 03.12.2018. godine	Čl. 353.	3	10.721.903 MKD
2.	KO br. 38/16 KOKG br.20/18 od 27.09.2018. godine	Čl. 418.d	1	34.440 MKD
3.	KO br. 97/12 KOKG br. 9/17 od 16.05.2018. godine	Čl. 394. (279. i 353.)	12	64.799.250 MKD
4.	KO br. 85/18	Čl. 353.	1	26.653.281 MKD
Ukupno 2018. godine:			16 lica	102.208.874 MKD

Srbija

Tabela 6

2018.

Br.	Pravosudna institucija	Vrsta krivičnog djela	Vrsta imovine	Vrijednost
1.	A. P. D.E. J. C.	Naredba Tužilaštva za organizovani kriminal br. xx/17 od 19. februara 2018.	- 630.920,00 eura - 50,00 američkih dolara - 3.480 australijskih dolara - 18.300 čeških kruna - 40 karijskih dolara - 9.000,00 jena - 60,00 hongkonških dolara - 863,00 singapurskih dolara - 2.985,00 kineskih juana - 528.000,00 vijetnamskih đonga - 2.500,00 tajlandskih bahta - 3.870,00 australijskih dolara	
2.	A.K. (okrivljeni) M.K. (treće lice)	Viši sud u Beogradu	Čl. 346. st. 3. KZ - zemljište u Surčinu - kuća u Beogradu - motocikl Honda - vozilo QUAD	350.000,00 RSD 1.024.899,99 RSD

3.	D.T. (okrivljeni) V. T. (treće lice) M.T. (okrivljeni) L. S. (treće lice) M.N. (treće lice) O. N. (okrivljeni)	Viši sud u Beogradu, Posebno odjeljenje	Čl. 346. st. 5., čl. 246. st. 4. i čl. 231. st. 2. KZ	- stan u Čačku - stan u Čačku - kuća u Čačku - AUDI A8 - stan u Beogradu - stan u Čačku - stan u Beogradu - vozilo Škoda Superb - poslovna zgrada u Valjevu - AUDI A6 - stan u Čačku	34.000,00 eura 30.000,00 eura 9.000.000,00 RSD 1.679.989,08 RSD 82.500,00 eura 17.550,00 eura 36.500,00 eura 919.801,50 RSD 20.000,00 eura 2.226.600,00 RSD 14.500,00 eura
4.	Z.A. (okrivljeni) V.I. (okrivljeni)	Viši sud u Nišu	Čl. 214. st. 3. i čl. 229. st. 3. KZ	- kuća - 40 m ² - kuća - 100 m ² - poslovna zgrada - 72 m ² ; - dva poslovna prostora - 32 m ² i 40 m ² - objekat - 90 m ² - kuća - 95 m ² i pomoćni objekat - 21m ² - stan u Nišu, - dvije kuće - 60 m ² i 36 m ² i pomoćni objekat površine 24 m ² , sa građevinskim zemljištem uz zgradu površine 105 m ² ; - stan - 42 m ² - stan - 30 m ² - poslovni prostor - 195 m ² - stan -175 m ² - stan - 75 m ² - stan - 67 m ² - stan - 68 m ² - podrumске prostorije: 8 m ² i pomoćne prostorije - 5 m ² - garaža - 45 m ² - kuća - 68 m ² , sa pomoćnim objektom površine 63 m ² i zemljištem duž objekata Crni Vrh, - 70% akcija u preduzeću XX d.o.o. - 4 kuće površine 59,50 m ² , 22,50 m ² , 30,81 m ² i 123 m ² ; ukupne površine:235,81 m ² - poslovni objekat - 138 m ² - poslovni prostor – 176 m ² - poslovni prostor – 95 m ²	322.270,00 eura (po ugovoru o prodaji društvenog kapitala od 21. decembra 2017.)
5.	B. G. (okrivljeni)	Osnovno javno tužilaštvo u Novom Pazaru	Čl. 229. st. 3. KZ	- 30.000,00 eura	
6.	R.M (okrivljeni) XX d.o.o. (treće lice)	Više javno tužilaštvo u Nišu Viši sud u Nišu	Čl. 234. st. 3. KZ	-15.651 (53,34%) običnih akcija XX d.o.o. - 1.904 (6,48%) običnih akcija u XX d.o.o.	Ugovor o prodaji društvenog kapitala, kupoprodajna cijena 51 milijarda RSD ili 553.766,37 eura za 15.651 akciju ili 53,34538% akcija, nominalna vrijednost akcije je 1,500.00 RSD

7.	G.R. (okrivljeni)	Viši sud u Beogradu, Posebno odjeljenje za suzbijanje korupcije	Čl. 367. st. 1. KZ	- 7.050,00 eura - 500,00 američkih dolara - 190,00 hrvatskih kuna	
8.	O.M. (okrivljeni)	Viši sud u Beogradu, Posebno odjeljenje za organizovani kriminal	Čl. 346. st. 2. KZ	- 27.706,33 eura - 2.701,00 švajcarskih franaka	
9.	S.P. (okrivljeni) S.P. (treće lice)	Viši sud u Beogradu	Čl. 234. st. 3. KZ	IZVRŠENJE U TOKU - 12 preduzeća - Stanovi u Beogradu - Stanovi u Šapcu - Katastarska parcela u selu Provo i Vladimirovci - Dom kulture u selu	6.000.000 eura
10.	I.P. (okrivljeni) Z.P. (okrivljeni)	Viši sud u Beogradu, Posebno odjeljenje za organizovani kriminal	Čl. 346. st. 5. i čl. 234. st. 3. KZ	- apartmani - stan - 35 m ² - stan - 31 m ² - poljoprivredno zemljište površine 2,54,26 hektara - poslovni prostor 18 m ² - stan - 38 m ² - prizemna zgrada - kafić - 89 m ² - poslovni prostor - 19 m ²	20.000 eura 17.000 eura 30.000 eura 10.000 eura 10.000 eura 20.000 eura 45.000 eura 10.000 eura
11.	N.P. (treće lice)	Viši sud u Beogradu, Posebno odjeljenje	Čl. 346. st. 2. i čl. 234. st. 3. KZ	Stan površine 55 m ²	37.000 eura
12.	P.B. (okrivljeni)	Osnovni sud u Jagodini	Čl. 225. st. 3. i čl. 229. st. 2. i 3. KZ	- stambeno-poslovna zgrada, površina sprata 124 m ² - stambeno-poslovna zgrada, dvije pomoćne prizemne zgrade površine 98 m ² , 22 m ² i 12 m ² - 3 teniska terena - poslovni prostor površine 28 m ² - 3 stana u turističkom objektu	50.000 eura 30.000 eura 20.000 eura 80.000 eura
2019.					
1.	I.I. (okrivljeni)	Viši sud u Beogradu, Posebno odjeljenje za organizovani kriminal, po zahtjevu Italije	Udruživanje radi vršenja krivičnog djela neovlašćeno organizovanje igara na sreću iz člana 4. italijanskog Zakona br. 401/89 i krivičnog djela pranje novca iz člana 648. italijanskog Krivičnog zakonika	Dva stana	550.000 eura 350.000 eura

Vraćeno u skladu sa rješenjem xx/2019 Osnovnog suda u Jagodini

2.	M.S. (treće lice)	Viši sud u Beogradu, Posebno odeljenje za organizovani kriminal	Čl. 346. st. 5. i čl. 234. st. 1. KZ	stan - 80 m ²	40.000 eura
3.	S.S. M.S. M.S. D.S. M.S.	Viši sud u Beogradu, Posebno odeljenje za organizovani kriminal	Čl. 346. st. 5. i čl. 234. st. 3. KZ	<ul style="list-style-type: none"> - porodično- stambena zgrada - poslovni prostor - stan - 61 m² i garaža - 21 m² - stan - 23 m² - poslovni prostor -174 m² - novčana sredstva u iznosu od 10.000,00 eura i 34.545,34 eura - vozilo Mercedes Benz - Vespa motocikl - dva poslovna prostora površine 199 m² i 120 m² - novčana sredstva u iznosu od 10.018,18 eura - poslovni prostor - 298 m² - prizemna porodično-stambena zgrada površine 95 m², pomoćni objekat površine 110 m² i pomoćni objekat površine 35 m² - poslovni prostor - 26 m² - poslovni prostor - 48 m² - poslovni prostor - 90 m² - poslovni prostor - 40 m² - dva stana, svaki površine 35 m² - dva poslovna prostora, svaki površine 35 m² - 16 stanova u stambeno-poslovnoj zgradi, svaki površine 35 m² 	
4.	S.S (okrivljeni) J.S. (treće lice) M.S. (treće lice)	Viši sud u Novom Sadu, Posebno odeljenje za suzbijanje korupcije	Čl. 231. st. 2. KZ	<ul style="list-style-type: none"> - stan - 164 m² - garaža - zemljište, area: 9 ari i 45 m², sa vikendicom površine 42 m² - stan -120 m² - stan -134 m² - garaža - 16 m² - zemljište površine 13 ari i 14 m², na kojem se nalaze tri prizemna objekta površine 120 m², 17 m² i 49 m² 	180.000 eura 7.000 eura 8.000 eura 120.000 eura 135.000 eura 8.000 eura
5.	G.M. (okrivljeni) S.M. (okrivljeni)	Viši sud u Kraljevu, Posebno odeljenje za suzbijanje korupcije	Čl. 227. st. 3. KZ	<ul style="list-style-type: none"> - stan - 58 m² - zgrada trgovine -126 m² - poslovne prostorije - 73 m² - stan – 85,02 m² 	30.000 eura 70.000 eura 38.000 eura 180.000 eura
6.	D.M. (okrivljeni) D.M.(treće lice)	Viši sud u Beogradu, Posebno odeljenje za organizovani kriminal	Čl. 346. st. 5. i 234. st. 3 KZ	<ul style="list-style-type: none"> - zemljište površine 0.05,35 hektara i prizemna porodična stambena zgrada - 42 m² - stan površine 42 m² 	20.000 eura 20.000 eura
7.	D.D. (osumnjičeni)	Više javno tužilaštvo u Beogradu	Čl. 245. st. 2. KZ	958.115 eura u gotovini	

Bibliografija

Bullock, K. (2010). Enforcing Financial Penalties: The Case of Confiscation Orders. *The Howard Journal*, 49(4), str. 328-339;

Bullock, K., Mann, D., Street, R. & Coxon, C. (2009). *Examining attrition in confiscating the proceeds of crime* (Research Report 17). London: Home Office;

Center for the Study of Democracy (2014). *Disposal of Confiscated Assets in the EU Member States- Laws and Practices*. Sofia: CSD;

Chistyakova, Y., Wall, S. D., & Bonino, S. (2019). *The Back-Door Governance of Crime: Confiscating Criminal Assets in the UK*. *European Journal on Criminal Policy and Research*, str. 1-21;

Datzer, D. i Mujanović, E. (2017). Metodologija za prikupljanje podataka o postupcima oduzimanja imovine u Bosni i Hercegovini. Neobjavljen rad;

Europol (2016). *Does Crime still pay? Criminal Asset Recovery in the EU (survey on statistical information)*. The Hague: European Police Office;

FATF (2012). *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*. Paris: FATF;

Misoski, B. (2018). The Impact of the EU Directive 2014/42/EU on Freezing and Confiscation of Instrumentalities and Proceeds of Crime to the Macedonian Criminal Justice System, in. *EU Law in Context- Adjustment to Membership and Challenges of the Enlargement* (eds. Duić, D. & Petrašević, D.). Osijek: Faculty of Law, str. 355-374;

OECD (2018). *Assessment and Review of Asset Recovery Institutional Arrangements in Greece*. Paris: OECD;

Università degli Studi di Trento (2018). *Payback- Towards a EU Data Management System for Seized Assets*. Torino: Author;

Vettori, B. (2006). *Tough on Criminal Wealth. Exploring the Practice of Proceeds from Crime Confiscation in the EU*. Dordrecht: Springer;

Izradu ove publikacije je podržala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva.
Stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

AIRE centar

AIRE (*Advice on Individual Rights in Europe*) centar je specijalizirana nevladina organizacija koja promovira primjenu evropskog prava i pruža podršku žrtvama povreda ljudskih prava. Njegov tim međunarodnih pravnika pruža stručnu pomoć i praktične savjete o pravnim standardima Evropske unije i Vijeća Evrope. AIRE centar ima bogato iskustvo u postupcima pred Evropskim sudom za ljudska prava i do sada je učestvovao u raspravama u više od 150 predmeta.

AIRE centar je tokom poslednjih 20 godina izgradio neprevaziđeni ugled na Zapadnom Balkanu, u kojem saraduje sa pravosudnim sistemima ovog regiona na svim nivoima. Blisko saraduje sa ministarstvima pravde, centrima za obuku nosilaca pravosudnih funkcija i ustavnim i vrhovnim sudovima na sprovođenju, podršci i pomoći dugoročnom razvoju vladavine prava i reformskim projektima. AIRE centar takođe saraduje sa NVO sektorom širom regiona na podsticanju pravnih reformi i poštovanja osnovnih prava. Njegov se rad od samog početka temelji na nastojanju da osigura da svi mogu praktično i djelotvorno ostvarivati svoja zakonska prava. To u praksi podrazumijeva unaprijeđenje i olakšavanje valjane primjene Evropske konvencije o ljudskim pravima, podršku procesu evropskih integracija putem jačanja vladavine prava i punog priznanja ljudskih prava, kao i podsticanje regionalne saradnje među sudijama i pravnim stručnjacima širom regiona.

RAI

Regionalna antikorupcijska inicijativa (*Regional Anti-Corruption Initiative, RAI*) je međuvladina organizacija u kojoj je okupljeno devet zemalja članica - Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Moldavija, Sjeverna Makedonija, Rumunija i Srbija, dok Poljska, Gruzija i Slovenija imaju status zemalja posmatrača. Misija RAI je da predvodi regionalnu saradnju radi podrške antikorupcijskim naporima obezbjeđivanjem zajedničke platforme za diskusije, kao i za razmjenu znanja i najbolje prakse. Sjedište Sekretarijata RAI nalazi se u Sarajevu, a projekti koje ova organizacija sprovodi širom Jugoistočne Evrope prvenstveno su usredsrijeđeni na jačanje regionalne saradnje u oblasti sukoba interesa i prijavljivanja imovine funkcionera, provjere zakonodavstva u cilju eliminacije potencijalnih koruptivnih odredbi, zaštite uzbunjivača, jačanja integriteta organa zaduženih za sprovođenje zakona, kao i nacionalnih kapaciteta za oduzimanje koristi pribavljene krivičnim djelom.